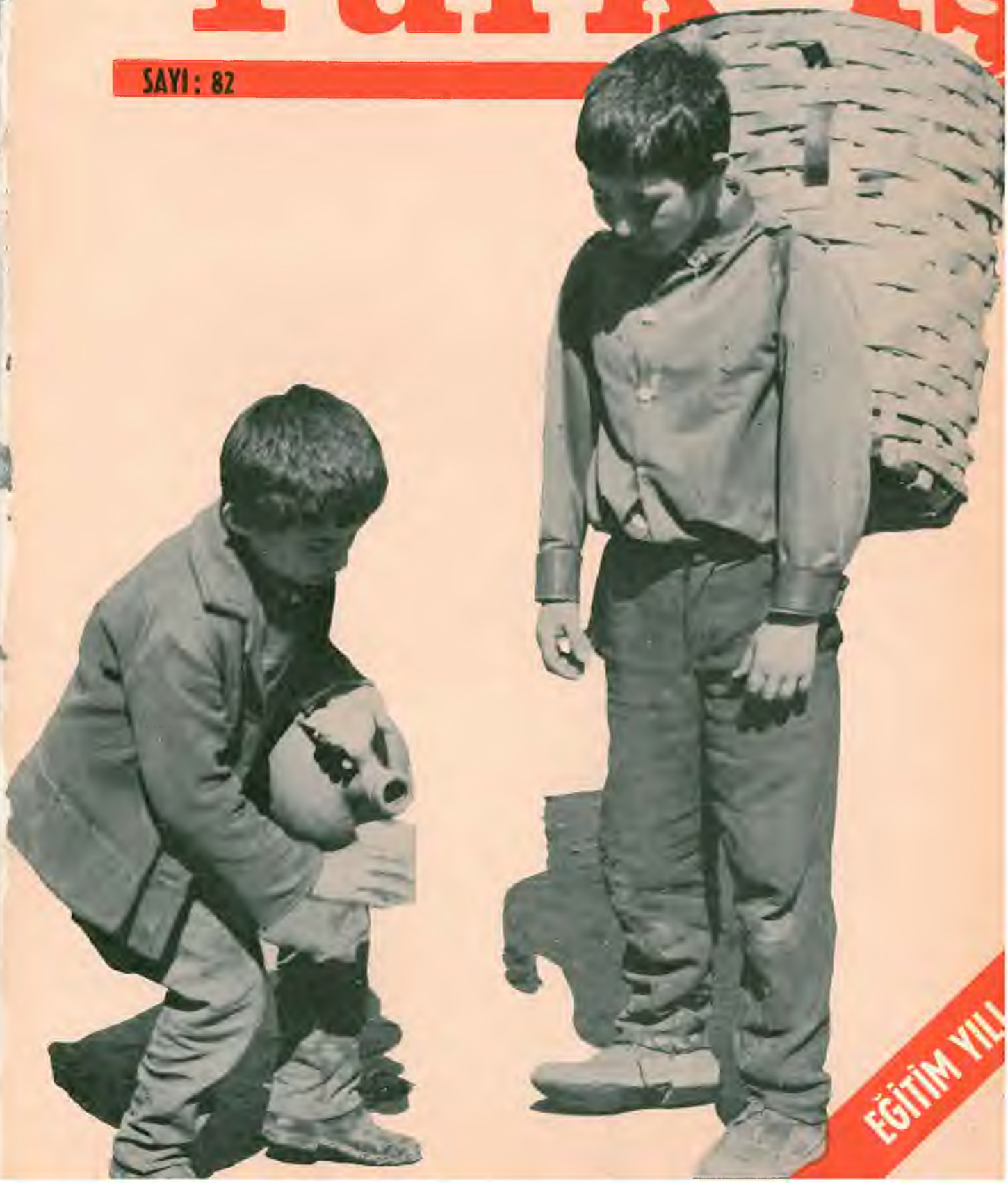

Türk-İs

SAYI: 82

EĞİTİM YILI

Türk-İş

AYLIK DERGİ

ARALIK
1969

YIL : 7
SAYI : 82

FIATI : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE : 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRİSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotoğraf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :
Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır sokak No. 8
ANKARA
Telefon : 17 91 36

Türk-İş Dergisi Basın Ahlak Ya-
sasına uyar.

Türk-İş Basın ve Halkla Mınase-
betler Merkezi tarafından hazır-
lanan Türk-İş Dergisinin bu sa-
yısı, Ankara'da BAŞNUR Matba-
asında dizilmiş, tertiplenmiş ve
basılmış; klişeler, Doğan Klişede
yapılmıştır.

Saygıdeğer

Türk - İş Okuru,

Bir yılı daha geride bıraktık. 1969'a girerken söylenen «mutluluk» ve «başarı» dileklerinin, geçtiğimiz yıl içinde dünyada ve ülkemizde cereyan eden olaylar karşısında hedefine ulaşmadığını gösteriyor. Yeni yıla girerken, bu dileklerimizi yine tekrarlayacağız ve gerçekleştirmesini bekleyeceğiz.

Dünya açlık ve sefaletle kucak kucağa, dünya savaş hazırlığı içinde. Ama bütün bu sorunlar yanında dünya yine eğitimden yoksun... Yıllardır dünya uluslarının üzerinde önemle durduğu bu konu, yirminci asrın ikinci yarısında henüz çözümlenememiş durumda. 1970 yılına girerken, dünyanın gerçekten önemli problemlerinden biri olan eğitim konusu, herhalde daha uzun yıllar kendisini hissettirecek.

Geri kalmış ülkelerin ortak bir özelliği var; eğitimden yoksun olma. Bu, adeta değişmez kaderleridir geri kalmış ülkelerin. Açlık ve sefaletin yanında eğitimden de gereğince yararlanamama... Geri kalmışlığın damgasını yiyen ülkelere, dünyanın yardım elini uzatması gerekiyor artık. İşte bu nedenle, Birleşmiş Milletler UNESCO Teşkilatı, 1970 yılını «Eğitim yılı» ilan etti ve dünya uluslarının bu konuda çaba göstermelerini istedi. Bu çağrıya yeterince ilgi duyulursa, eğitim, belirli ülkelerin ve toplumların malı olmaktan çıkacak, dünya geri kalmışlığın nedenlerinden birini hafifletmiş olacak.

Eğitim sorununun Türkiye'de de önemle ele alınması gerekiyor. Artan nüfusa karşılık eğitimden yoksun olanların sayısı da durmadan yükseliyor. Dergimizin bu sayısında, eğitim yılı ve Türkiye'deki eğitim sorunu üzerinde geniş bir yazımızı okuyacaksınız.

★

İç sayfalarımızda 1960'lar içinde dünyadaki olaylara geniş bir yer ayırdık. Geçtiğimiz on yılın ekonomik, sosyal ve siyasal olaylarını yeniden hafızalarımızda tazelemek imkânını bulacaksınız.

★

Aralık ayında Türk-İş'e bağlı iki kuruluş genel kurullarını yaptı. Çeşitli yurt ve işçi sorunlarının ele alındığı bu genel kurullar dergimizde de yer aldı.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Âli Özkan'ın Bütçe ve Plan Komisyonunda yaptığı konuşma, geçen sayılarımızda üzerinde durduğumuz, dış ticaret konusunda ithalatçıların tutumlarına yeniden değinmek zorunluğunu verdi. Bu yazıyı okurken, Türk-İş'in yıllardır mücadelesini yaptığı dış ticaretin belirli ölçüler içinde devletleştirilmesi tezinin gittikçe güç kazandığını göreceksiniz.

Etibank'a ait 10 işletmenin özel teşebbüse devri, sessiz sedasız yapılan çalışmalarla ilerliyor. Ancak Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Aralık ayında yaptığı açıklamada bunu su yüzüne çıkardı ve oynanmak istenen oyuna izin vermiyeceğini kesinlikle bildirdi. Bu yazımız ve açıklamalar ilginizi çekecektir.

Saygılarımızla

Dünyayı tehdit eden sorun...

Yeni bir yıla girerken, dünyamız, hergün biraz daha artan sorunların bunalımını yaşıyor, geleceği endişeli gözlerle bakıyor. «Bu gidiş nereye» sorusuna daha cevap bulamamış olmanın sıkıntısı içinde, birikimlerin ne zaman patlama noktasına ulaşacağını da cevaplandırılması güç bir soru olarak karşısında görüyor.

Gerçekten bu güzel dünyada, insanların yarattığı ve hergün yeniden yaratmaya başladığı sorunlar saymakla bitecek gibi değil.

SİLAHLANMA YARIŞI

Örneğin bir silâhlanma yarışı var. Bugün birçok ülke, bütün olanaklarını silâhlanma yarışında öne geçmek için ayırırken, insanlığı asıl tehdit eden sefalet, silâhlanma yarışçıları çoktan geride bırakmış, alabildiğine hızla ilerliyor. Ve insanlık, sefaleti durduracak hiçbir şey yapamıyor.

Dünya, politik bakımdan, üçe bölünmüş. Ama, «gelişmiş» ve «geri kalmış ülke» ayrımı, politik bölünmelerden daha da tehlikeli. Çünkü, zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurum günden güne büyüyor.

NÜFUS ARTIŞI

Politik bölünmenin yarattığı savaş tehlikesini önleyebilmek için, büyük çabalar sarfediliyor. Dünyanın bir kazaya kurban gitmemesi için, Washington'dan Moskova'ya özel telefon hatları çekiliyor, liderlerin masasına kırmızı telefonlar konuyor. Yuvarlak masalarda, oval, dörtköşe masalarda toplantılar düzenliyor ki, ideolojik ayrımlar bir savaşa yol açmasın. Ama ne var ki, dünyayı tehdit eden tek savaş tehlikesi ideolojik bölünme değil. En az onun kadar büyük bir tehlike daha var.

Dünya Bankası Genel Müdürü Mc Namara, bu tehlikeyi şu şekilde anlatıyor :

«Herşeyden önce, bütün insanların uyanması ve

yaklaşmakta olan tehlikelerin büyüklüğünü anlamaları gerekir. Kontrolü imkânsızlaşan nüfus artışı meselesi, nükleer silâhların meydana getireceği tehlikelerden daha az dehşet verici değildir. Her iki tehlike de iyi anlaşılacak, her iki tehlikeye de gereken önem verilmektedir. Her iki problem de eğer, derhal gereken tedbirler alınmazsa, aynı dehşet verici sonucu yaratacak ve hamettedir.»

UÇURUM BÜYÜYOR

Nüfusun büyük bir hızla artması, dünyayı ciddi bir tehlikenin içine itiyor. Bugün dünyada her ölüme karşı iki doğum olmaktadır. Saniyede iki, günde 180 bin çocuk doğmaktadır. Üstelik, bu doğumlar da gelişmiş ve geri kalmış ülkeler arasındaki uçurumu gittikçe büyütecek bir nitelik taşıyor; gelişmiş ülkelerde her doğan çocuğa karşı, az gelişmişlerde, yedi çocuk doğuyor. Geri kalmış ülkelerde, beslenmek üzere açılan her yeni ağız bu ülkelerde yeni bir problem oluyor.

1940 da gelişmiş ülkelerin nüfusu 750 milyon, geri kalmış ülkelerin nüfusu ise 1 Milyar 580 milyondur. 1970 yılında ise, geri kalmış ülkelerin nüfusu bir milyara, az gelişmişlerin nüfusu ise, 2 milyar 750 milyona çıktı. Yani gelişmiş ülkelerin nüfusu 30 yılda yüzde 33, buna karşı az gelişmişlerin nüfusu yüzde 74 oranında arttı. Artış bu şekilde devam ettiği takdirde, yüzyılın sonunda gelişmiş ülkelerin nüfusu, 1 milyar 250 milyon, geri kalmış ülkelerde ise 5 milyar 500 milyona çıkacak.

Bu süre içinde ise, beslenme kaynaklarının aynı oranda arttığını söyleyemiyoruz.

Açlık, işsizlik, eğitim, konut... Kısaca insanın aklına gelebilecek bütün sıkıntılar geçtiğimiz yılda da insanlık için gittikçe artan bir tehlike olmaya devam etti, ve bu tehlikeye karşı ne yapılması gerektiği sorusuna geçtiğimiz yıl içinde de kimse cevap veremedi.

1970 dünyada eğitim yılı ilân edildi

UNESCO Genel Müdürü R. Maheu
1970 yılında dünya uluslarının
eğitime önem vermelerini istedi

1970 bütün dünyada eğitim yılı
olarak ilân edildi.

Unesko Genel Müdürü Rene Maheu yeni yıla girerken yayınladığı mesajda, «1970 Dünya Eğitim Yılı»nda dünya uluslarının eğitim sorununa ciddiyetle eğilmelerini istedi.

Mesajında «birçok devletlerde, eğitimin doğurduğu, problemlere gereken ilginin gösterilmemesi, bir takım ciddi sebeplere dayanmaktadır. Esasen, eğitim alanında bir kriz devresi geçiren, herhangi bir devletin yapacağı ilk iş de, bu krizin geçirtilmesi için mücadele etmektir...» diyen Rene Maheu, şöyle devam ediyor :

«Eğitim, artık belirli bir yaşın veya toplumun problemi olmaktan çıkmıştır. Artık, bu devirde kişinin her an kendini yenilemesi ve yaşadığı müddetçe, bilgi kaynaklarının her an yeni bir şekil alması yüzünden, eğitim problemine gereken önemi vermesi lâzımdır. Bunun için de, eğitimi, her devirde değişen bir faaliyet olarak görmek ve hayata hazırlayan bir unsur olarak kabul etmek değil, hayatın akımında, devamlı olarak fazlalaşan bilgilerin kaynağı olarak görmek gereklidir.

Fakat sosyal hayatta, eğitimin bu derece ileri götürüşçülüğe ulaşabilmesi, nasıl mümkün olabilir? Muhakkak ki bu oldukça zor bir sorun-

ELİNDE
DESTİSİ
SIRTINDA
KÜFESİ
İKİ GENÇ
... VE
OKUL
BAHÇESİNDE
OYNAYAN
ÇOCUKLAR...
YUKARIDAKİ
RESİM
TÜRKİYEDE
YÜZDE 64'Ü
TEMSİL
EDEN
EĞİTİMDEN
YOKSUN
OLANLARA
AİTTİR...

dur. Çünkü, henüz eğitimi kap-
sayan birçok belli başlı unsur-
lar bile, herhangi bir gelişime
tabi olmayıp, diğer faaliyetler-
den uzak tutulmaktadır. Bir
örnek olarak, ilköğretim, lise
ve üniversitenin toplum haya-
tıyla birlikte gelişmeyip, bir-
çok yerlerde, bütün dış etken-
lere kapalı bir saha teşkil et-
tiğini gösterebiliriz.»

Unesko Genel Direktörünün
mesajı uluslararası hür işçi hare-
ketince de benimsendi. Başta Ulus-
lararası Hür İşçi Sendikaları Kon-
federasyonu (ICFTU) olmak üzere
çeşitli uluslararası kurumlar, 1970
Eğitim Yılı'nda dünya eğitim so-
rununun çözümlenebilmesi için et-
kili kampanyalar açmayı kararlaştı-
rdılar.

EĞİTİM SORUNU

Bugün dünyada 2 milyar 335
milyon insan var. Bunun % 33'ü,
yani 800 milyon insan okuma yaz-
ma bilmiyor. 1950 de bu sa-
yı 700 milyondur. 1960 da 740 mil-
yona çıktı. Gelecek yıl da 810 mil-
yona yükselmesi bekleniyor.

Bu rakamlara rağmen, aslında
dünyada okuma yazma bilmeyen
insanların oranı azalıyor. Bu oran
son 12 yıl içinde % 44'den % 33'e
düştü. Ancak, dünyadaki insanların
sayısı da bu süre içinde o kadar
arttı ki, eğitim kampanyaları bu ar-
tışa ayak uyduramadılar. Böyle
devam ederse okuma yazma bilme-
yenlerin sayısı yıldan yıla çoğalma-
ya devam edecek.

Son yıllarda yapılan araştırmalar
«eğitim» ile «gelişme» arasında
çok yakın ilişkilerin var olduğunu
ortaya çıkardı. Eğitimin gelişmesi
her yerde ekonomik ve sosyal ge-
lişmelere yol açıyor. Birçok yerler-
de yapılan denemeler eğitime yapı-
lan yatırımların üretim ve gelir ar-
tışlarına yol açtığını ve çok verim-
li birer yatırım olduklarını göster-
di. Bu yüzden de eğitim meselesi
genel kalkınma çerçevesi içinde
ele alındı ve Birleşmiş Milletleri
yakından ilgilendiren bir konu ha-
line geldi. Önümüzdeki yıl eğitimle
ilgili bütün örgütlerin bu konuya
eğilmeleri gerekiyor.

ELE ALINMASI GEREKEN KONULAR

Eğitim yılı çerçevesi içinde şu

DÜNYA EĞİTİM YILI AMBLEMİ

konuların ele alınması gerekiyor :

- Genel bir eğitim reformu-
na gitmek. Böyle bir reform zaten
uygulanıyorsa bunu hızlandırmak,
- Uzun süreli bir eğitim plâ-
nı hazırlamak,
- Çalışanların eğitim ve kül-
türlerini genişletebilmeleri için
ücretli bir eğitim izni kanunu çı-
kartmak,
- Bilimsel ve teknolojik eği-
tim alanlarında çalışanların dökü-
münü yaparak ihtiyaçları belirt-

mek,

- Okul dışı eğitim üzerinde
pilot — denemeler yapmak,
- 1970 başında bir eğitim
bildirisi yayınlarak önümüzdeki
yirmi yıl içinde eğitimde neler ya-
pılacağını göstermek,

• Eğitim bütçelerini 1970'de
olağanüstü bir çabayla genişlet-
mek,

- Seminerler, yuvarlak ma-
sa toplantıları, konferanslar, kong-
reler düzenlemek ve şu konuları
tartışmak :

Sürekli eğitimin uygulanması;
okul ve üniversite reformu; üni-
versitenin dünyaya açılışı (profe-
sörlerle öğrenciler, sanayiciler, sen-
dikalar, gazeteciler ve memurlar
arasında tartışmaların düzenlen-
mesi); eğitim politikası; ekonomik
ve sosyal gelişmede eğitimin rolü
vs...

EĞİTİM İLKELERİ

UNESCO'nun son Genel Konfe-
ransında uzun tartışmalardan son-
ra şu ilkeler benimsendi :

- «Görevsel okuma yazma»

DÜNYA ÜLKELERİ TEKNİK EĞİTİME ÖNEM VERİYOR

Türkiye'de uygulama ne zaman başlayacak?

nın gerçekleştirilmesi,

- Sürekli eğitim,
- Kızlara ve kadınlara eğitimde eşitlik tanınması,
- Gelişme hizmetinde kullanılacak orta ve yüksek kadroların yetiştirilmesi,
- Orta ve yüksek öğretimin demokratlaştırılması,
- Orta ve yüksek öğretimde seçme sınavları yerine eğilimlere yön verme sistemine geçilmesi,
- Genel ve teknik eğitim kadrolarının bugünkü koşullara uyandırılması,
- Pedagojik araştırmaların geliştirilmesi,
- Eğitimde yeni metodlar ve araçlar kullanılması,
- Öğretmenlerin yetiştirilmesi ve bilgilerinin genişletilmesi,
- Her ülkenin kendi gelenekleriyle uyandırılması,
- Eğitimin uluslararası anlayışa ve barışa yararlı olabilecek ilkelere dayanması.

BİR EĞİTİM PROJESİ: GÖREVSSEL EĞİTİM

Bu ilkeler arasında özellikle «görevsel eğitim» az gelişmiş ülkeler için büyük önem taşıyor.

Görevsel okuma yazma bundan bir süre önce UNESCO'nun ortaya attığı ve bugün onbir ülkede uygulanan bir eğitim projesi, (Cezayir, Ekvatör, Hindistan, İran, Mali, Şu-dan, Suriye, Tanzania, Habeshistan,

SOKAKLARDA HERGÜN GÖRÜLEN MANZARA
Eğitim yerine!...

Gine, Madagaskar). Ayrıca 26 ülkede bu projenin uygulanması için hazırlıklar yapılıyor. Bu tasarıyı incelemek için de UNESCO'dan yardım istemiş olan ülkelerin sayısı 50'yi geçti.

Görevsel okuma yazma projesinin amacı, okuma yazma ile gelişme arasındaki ilişkilere dayanarak, belirli üretim alanlarında çalışanlara okuma yazma öğretmek ve böylece üretimi artırarak geri kalmışlıkla savaşmak.

Okuma yazma öğrenen işçinin üretim tekniklerini daha iyi kullanarak daha verimli olduğu denemelerle anlaşıldı.

Görevsel okuma yazma kurslarını işçiler çalışma saatleri içinde izlerler. Derslerde film, projeksiyon, teyp gibi araçlar da kullanılır. İşçilerin bu kurslara katılmak için haftada birkaç saat işi bırakmaları ilk başlarda üretimi azaltırsa da, kısa bir süre sonra işçilerin daha verimli çalışarak üretimi artırdıkları görülür.

Görevsel okuma yazma projesi kitleleri birer üretim veya tüketim topluluğu olarak ele alır ve onların yaşantısını iyiye götürmeye yönelir. Görevsel okuma yazma öğrenen kişiler bir süre sonra daha çalışan daha verimli ve daha bilgili olarak toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesinde katkılarda bulunacaklardır. Geçen yıl Roma'da yapılan bir bankacılar toplan-

tısında görevsel okuma yazmanın kalkınma ve gelişme yolunda çok yararlı olduğunda görüş birliğine varıldı ve iş adamları bu pro-

BİZDEN FARKSIZ

Az gelişmişlerin ortak yanı

jeye gelişme plânlarında yer verilmesini istediler.

TÜRKİYEDEKİ DURUM

Eğitim yılına girerken, yurdu-muzdaki eğitim durumuna bir göz atmak da yararlı olacak.

1960 yılı sayım sonuçlarına gö-

KAZANIP OKUYACAK

Hani Devletin görevi...

re, yurdumuzda 6 ve daha yukarı yaşta olanlardan yüzde 60,44'ü okuma yazma bilmiyor. 13 milyon 625 bin kişi olan okuma yazma bilmeyenlerden 5 milyon 324 bin 364'ü erkek, 8 milyon 300 bin 718'i de kadındır. Erkek nüfusun yüzde 46,33'ünü teşkil eden 5 milyon 324 bin 364 erkek, kadın nüfusun da yüzde 75,11'ini teşkil eden 8 milyon 300 bin 718 kişi okuma yazma bilmiyor. Okur yazar oranı erkek nüfusun yüzde 53,58'i, kadın nüfusun da yüzde 24,82'si.

1965 sayım sonuçlarından alınan bilgiye göre, nüfusun okur yazar oranı yüzde 48,72. Yüzde 51,19'u teşkil eden 13 milyon 138 bin 959 kişi okuma yazma bilmiyor. Erkeklerin yüzde 48,72'si, kadınların da yüzde 32,32'si okur yazar.

İLKÖĞRETİM

Yurdumuzda, 1960 sayımına göre, ilköğretim çağında (6-12 yaş) 5 milyon 111 bin 330 çocuk var. 1960 yılında ilkokula giden çocuk sayısı 2 milyon 867 bin. Buna göre, ilkokul çağında olup da okula gitmeyen, ya da gidemeyen çocuk sayısı 2 milyon 244 bin 330. Buna göre, ilkokul çağındaki çocuklardan yüzde 44,ü öğrenim yapamıyor.

1965 sayımı sonuçlarına göre ise, ilkokul çağındaki çocuk sayısı 6 milyon 3 bin 197. Bu çocuklardan ilköğretim yapabilenler ise, 3 milyon 972 bin. Buna karşı, 2 milyon 36 bin 197 çocuk öğrenim yapamamakta. Bu çocukların oranı da yüzde 35'i buluyor.

ORTA ÖĞRETİM

Orta öğretimde durum eğitim yönünden hiç de parlak değil.

Orta öğretim çağındaki (13-18 yaş) çocuk sayısı, 1960 da 3 milyon 99 bin 288. Orta öğretimden yararlananlar ise (ortaokul, lise, mesleki ve teknik okul) 475 bin kişi. Buna göre, 2 milyon 624 bin 288 genç ortaöğretim imkânına sahip değil. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, yurdumuzdaki orta öğretim çağındaki çocuklardan yüzde 84,2 si bu imkânı sahip değil.

1965 yılında ise, ortaöğretim çağındaki çocuk sayısı 3 milyon 935 bin 463. Orta öğretim gören öğrenci sayısı, 696 bin. Bu da öğrenim çağındaki çocukla-

ANAYASA DİYOR Kİ...

Madde 50- Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama
Devletin başta gelen ödevlerindendir. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

rın yüzde 17 si oluyor. Yüzde 83 ise eğitim yapamıyor.

EĞİTİM YILI

Bütün bu rakamlardan alınması gereken sonuç, «eğitim yılı»nın Türkiye için büyük bir önem taşıdığı.

Bu yılı gerçek bir eğitim yılı olarak başarıya ulaştırmak, hiç ol-

mazsa büyük adımlar atmak için elimizden geleni yapmak, köklü bir eğitim reformu düzenleyerek, eğitim seferberliğine girmek zorundayız.

Bu Türkiye için aynı zamanda sosyal adalet mücadelesini de başarıya ulaştıracak en önemli adım olacaktır.

BİR OKUL BAHÇESİNDE ÇOCUKLAR

Yüzleri gülenler...

Demirsoy „Çabamız barış içinde kalkınmaktır,, dedi

«Acı ve tatlı günleri ile bir yılı daha geride bıraktık.

Umutlu olmak isteyerek yeni bir yıla giriyoruz.

Geçen yılda olduğu gibi, 1970'de de en büyük kaygımız ve çabamız, içerde ve dışarda barış içinde yaşamak ve barış içinde yurt kalkınması yolunda ileri adımlar atmaya yönelecek.

1969, unutulamayacak önemli olaylarla geçti.

Bir yandan, barış ekmek özgürlük savaşı yapılırken, öbür yandan da yüzyıllardır hayal alemlerine konu olan ay yolculuğu gerçekleşti. Bu olayı, tüm insanlığın başarısı ve geleceğe umutla bakmanın bir işareti saymak istiyoruz.

SAVAŞ TEHLİKESİ VE BARIŞ UMUTLARI

Ne var ki, bu olumlu adıma rağmen, 1969 da da savaş tehlikesinin önü alınamamış, yoksul ülkeleri daha yoksul, zengini daha zengin yapan ekonomik yapı değiştirilememiştir.

Yeryüzünün refahı için sarfedilebilecek milyarların, insanlığın mahvına yol açabilecek silâh yapımına yatırılmasına devam olunmuştur.

Kaynayan bir kazan hâlindeki bölgemizde, gerçek ve adil bir barışın bir an önce sağlanması yolundaki temennilerimizin geçen yıl da olumlu bir sonuç vermediğini üzümlere görüyoruz.

Ortadoğuda, dünya barışını tehlikeye düşürecek ölçüye varma kabiliyeti gösteren savaş ateşinin söndürülebilmesi çaresini, büyük devletlerin konuya samimiyetle eğilmelerinde ve tarafların gerçekçi bir çözüm yolunu, herşeyden önce, kendi uluslarının çıkarını düşünerek aramalarında buluyoruz.

Çağımızda savaş, kan, gözyaşı ve çöküntüden başka hiçbir çözüm getirme imkânına sahip değildir.

Ortadoğudaki savaş ateşinin sönmesi temennimizi, Vietnam için de aynen diliyoruz.

Kıbrıslı soydaşlarımız, özledikleri köklü bir barış ve özgürlüğe geçtiğimiz yıl da kavuşamadılar ve doğan her yeni günü endişeyle karşılamaya devam ettiler. Onların acılarının silinmesi, kaygularının giderilmesi dileğimizi, bu yılın başında da tekrarlıyoruz.

EKMEK BARIŞ ÖZGÜRLÜK

21 inci yüzyıla yaklaşırken, çağımızın belirgin özelliğini, tüm dünya uluslarının ortak amacını dile getiren ilkelerimizde

● TOPLUMUMUZUN PATLAMA NOKTASINA YAKLAŞAN BUNALIMININ ÇÖZÜM YOLU SADECE 1961 ANAYASASIDIR

bulmak mümkündür :

«Ekmek, barış, özgürlük»

Dünyanın bütün ulusları, barış istiyor, sosyal adalet istiyor ve özgürlük istiyor.

Türk İşçi Hareketi olarak, bir diğer temennimiz de, özgürlük isteme imkânından dahi yoksun bulunan, her türlü toplumsal ve kişisel hakların çiğnendiği ülkelerde yaşayan ulusların, bir an önce, demokrasinin nimetlerine kavuşmaları...

Demokrasiyi vazgeçilmez bir rejim olarak benimseyen Türk işçileri olarak, gerçek bir kalkınmanın ancak, demokratik düzen içinde gerçekleşebileceğine inandığımızı tekrarlamak isteriz.

GERÇEK BİR KALKINMA

Kalkınmayı, sadece ulusal gelirin artması olarak almıyoruz.

İnancımız, gerçek bir kalkınmanın ancak, artan ulusal gelirin, adil ölçüler içinde dağılmasıyla mümkün olacaktır. Bunun aksi, yurt kalkınması değil, belirli çevrelerin kalkınması demektir. Geçtiğimiz yıllarda, sosyal adaletin sağlanması yolunda ileri adımlar atıldığını söyleyemiyoruz.

Geçtiğimiz yılın, yurt için önemli olaylarından biri de şüphesiz 12 Ekim seçimleri olmuştur. Seçimler arefesindeki sert çekişmelerin, seçim heyecanı sona erdikten sonra da devam etmesi, gerçek bir üzüntü ve endişe sebebi olmaktadır.

Bugün toplumumuzda görülen bunalıma, sosyal ve ekonomik tedbirlere dayanan gerçekçi bir çözüm yolu aramak gereğinin ihmal kabul etmez noktasında bulunuyoruz. Ancak, siyasi kanaatleri ne olursa olsun, bu çözüm yollarının aranmasında, herkesin demokratik rejim ve Atatürk devrimlerinin korunması inancında birleşmesini de şart görüyoruz. Bu inanç, yurdumuz için vazgeçilmez bir asgari müşterek olmalıdır.

ÇÖZÜM YOLU : ANAYASAMIZ

1961 Anayasası, yurdumuzun bütün sorunları için gerçekçi bir çözüm yoludur. «Anayasanın sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler bölümünde yer alan hükümlerin mümkün mertebe kısa zamanda tam olarak uygulanması, Anayasa hükümlerinin yerine getirilmesi ve Anayasada öngörülen bütün hususların işler duruma getirilmesi» toplumumuzun, günden güne patlama noktasına

yaklaşan bunalımına asıl çözüm olacaktır.

Kalkınmanın asıl yükünü taşıyan Türk işçileri olarak, endişe ile izlediğimiz 1969 un, yerini yeni bir yıla bırakırken, endişelerimizin yerini de umut ve sevinçlerin almasını temenni ediyoruz.

Sosyal adalet yılı olarak ilân edilen 1969 un ismine lâyık olmadığı bir gerçektir. 1970'in yurdumuz için «sosyal adalet yılı» olması tüm ulusların yeni yılda ekmek, barış ve özgürlüğe kavuşmaları samimi dileğimizdir.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERE

Türk-İş Başkanı Demirsoy, yurt dışında çalışmakta olan işçilere gönderdiği mesajda da, geçirilen yıllarda dünyanın durumuna değiniyor ve sözü yurt dışında çalışan işçilere getirerek şöyle diyor :

Yurt dışında çalışan işçi kardeşlerim,

Türk işçilerinin, her bakımdan ileri, ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerini çözümlenmiş bir Türkiye yaratmak için sarfettiği çaba aralıksız devam etmektedir. Bu çabada, yurttan binlerce kilometre uzaklarda vatani için çalışan sizlerin önemli hissesi vardır. Alınlarınızın olumlu sonuçlarını göreceğimiz günlerin uzak olmadığına inanmak istiyoruz.

1970'e işçinin başarısını tayin eden temel prensiplere olan bağlılığımızı tekrarlayarak girmeliyiz.

Gelişmiş ülkeler içinde lâyık olduğumuz yeri alabilmek, bizlerin başarısına bağlıdır. Kalkınma çabamızda ağır yükü omuzlarımızda taşıyoruz. Başarılı olabilmek için; bu ağır yükü kaldırabilmek için, kuvvetli olmaya mecburuz. Bunun yolu sendikali olmak, haklarımızı ve menfaatlerimizi kendi kuruluşlarımız aracılığıyla çözümlenmeye çalışmaktır, dayanışma içinde hareket etmektir.

Anavatanın uzaklarda çalışan Türk işçileri,

Yurda döneceğiniz, sizleri yeniden aramızda ve saflarımızda göreceğimiz günün, Türk İşçi Hareketinin ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun en mutlu günü olacağını biliniz ve 1970'e girerken, tüm işçilerimizin sizleri düşündüğünden, gönüllerinin sizlerle beraber olduğundan emin olunuz.

Yeni yılda size mutluluklar ve başarılar diliyoruz.»

ICFTU Genel
Sekreteri
H. Buiter'in
mesajı :

1970

“Önümüzdeki on yıllık dönemde problemlerin çözümlenebilmesi için büyük çaba sarfedilmelidir,,

«Sosyal adalet yılı» geride kaldı.

Sosyal adalet yılında sosyal adalete kavuşulduğunu, hatta, sosyal adalete kavuşmak yolunda önemli bir adım atıldığını söylemek mümkün değil. Nitekim, Türk-

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri Harm Buiter de yeni yıl dolayısıyla yayınladığı mesajda, «önümüzdeki on yıllık dönemde insanoğlunun ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümlenebilmesi için önemli bir çaba sarfedilmesi gerektiğini» belirtti.

Buiter, bu çabada sendikacılık hareketinin özel görevine dikkati çekti ve «Eğer sendikacılık hareketinin önderleri yıllar önce insanoğlunun kaderini olduğu gibi kabul etselerdi, insanlık bugün de koyu istismar düzeninin karanlıklarında yaşamaya devam ederdi» dedi.

KORKMAMALIYIZ

1960'ların insanlığın karşı karşıya bulunduğu problemleri çöçümleyebilecek önemli çalışmalara şahit olmadığını kaydeden Harm Buiter, son yıllarda sorunları daha da ağırlaştıracak gelişmelerin olduğunu bildirdi ve şöyle dedi :

«İnsanoğlunu eğer Üçüncü Dünya Savaşı tümü ile yok etmezse, aşırı derecede kalabalıklaşan dünyamızda açlık probleminin ne gibi feci sonuçlar yaratabileceğini tartışıyoruz. Bu konuları enine boyuna işleyerek ortaya atan otoritelerin sözlerini birer kâbus olarak kabul edemeyiz. Çünkü bunlar bilimsel gerçeklere dayanmaktadır. Bu konudaki is-

tatistiki doneleri devamlı olarak gözümüzün önünde bulundurmak zorunluluğundayız. Ne var ki, gün geçtikçe vahimleştiği bildirilen problemler ve bunları doğrulayan doneler bizleri korkutmamalı... Aksine, bütün bu sorunlarla mücadele azmimizi kamçılmalıdır.

Dünya problemlerinin bütün bu çabalara rağmen büyümesi ve vahimleşmesi halinde insanoğlu için hiç bir mazeretin öne sürülemeyeceğini söyleyen Buiter, «...çünkü bu sorunları yakından inceleyen insanların bulgularına dikkat ederek gerekli tedbirleri derhal almak suretiyle dünyayı yaşanacak çok daha iyi bir yer haline getirmek mümkündür» dedi.

HÜKÜMETLERİ UYARDI

Dünyayı saran sorunlarla ilgili tedbirlerin alınmasında başta gelen sorumluluğun «hükümetlere» düştüğünü de bildiren Harm Buiter, «hükümetler dünya çapında girişcekleri etkili bir çalışma ve rasyonel bir plânlama ile geleceği daha iyi bir şekilde sokabileceklerini» belirtti.

Önümüzdeki on yıllık dönemde daha iyi bir dünya yaratmada hükümetler kadar uluslararası hür sendikacılık hareketinin de sorumluluklar taşıdığını hatırlatan ICFTU Genel Sekreteri «sendikacılık hareketinin her zaman gelişmenin karşısına dikilen engelleri ortadan kaldırmak için çalışmış olduğunu egoizmle, çıkarıcı zihniyetle, bilgisizlikle mücadele ettiğini ve aynı yönde çalışmalarına devam edeceğini» söyledi.

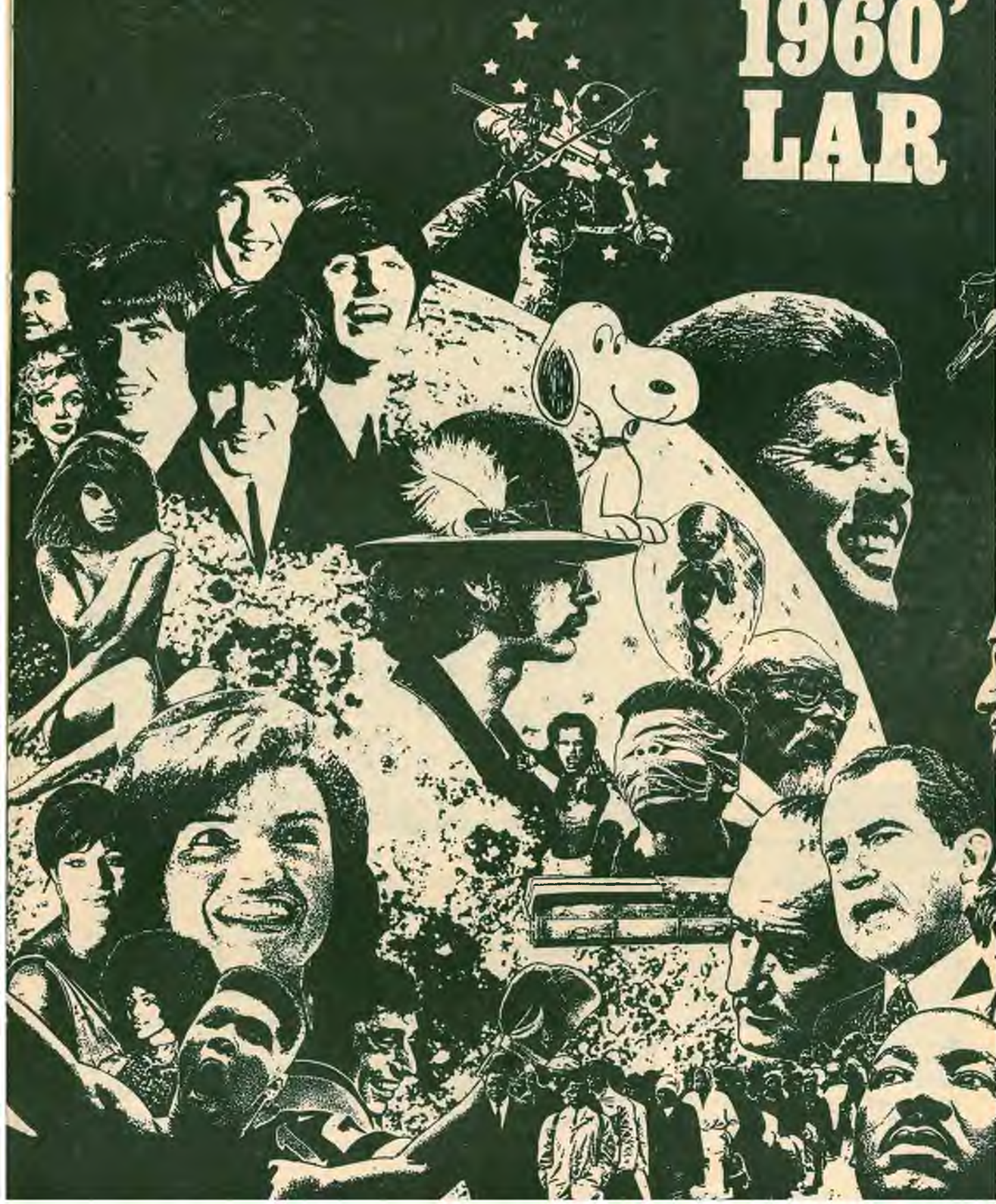
Buiter, sendikal hareketin bu mücadelede başarıya ulaşmasının «Birlik ve beraber içinde hareket etmesine bağlı olduğunu da» kaydetti.

HARM BUTER

ICFTU Genel Sekreteri

İş Başkam Seyfi Demirsoy da yayınladığı yeni yıl mesajında «Sosyal adalet yılı olarak ilân edilen 1969'un ismine layık olmadığı bir gerçektir. 1970'in yurdunuz için «sosyal adalet yılı» olması, tüm ulusların yeni yılda ekmek, barış ve özgürlüğe kavuşmaları samimi dileğimizdir» dedi.

1960' LAR

İnsanoğlu

Ay'da...

Bir yılı geride bırakırken, 1960'lardan da 1970'lere geçtik. 1970'lerin yeryüzüne neler getireceği bilinmez ama, 1960'larda neler olduğunun bir bilançosunu çıkarmak mümkün.

Üstelik bu bilanço da hayli ilgi çekici.

ARMSTRONG

Cesaret ve bilgi...

Bilimsel başarılar çağı olarak tarihe geçecek 1960'ların son yılında, dört Amerikalı, dünyamızın uydusu ay'ın tozlu ve rüzgarsız yüzeyinde, insanoğlunun ilk ayak izlerini bıraktılar.

Temmuz ve Kasım aylarındaki bu tarihi ay yolculukları, 1960'ların «sessiz ihtilali» niteliğini kazanan ilmin, insanoğlunun hayatım ne kadar köklü bir şekilde etkilediğinin en bariz örnekleri kabul edildi.

Kalp nakilleri, doğum kontrolü hapları, jet yolculuğu, peykler aracılığı ile haberleşme ve elektronik beyinlerin oynadığı rol, 1970'lerin

insan hayatına çok daha büyük değişiklikler getireceğinin belirtileri oldu.

Teknolojideki bu şaşırtıcı ilerlemelere rağmen, 1960'larda, savaş yoksulluk ve hastalık gibi insanlığın en büyük sorunlarına gene bir

ÇEKOSLAVAKYA DRAMI

Sovyetler Birliği batı dünyasının ümitsiz bakışları arasında geçen Ağustos ayında Çekoslovakya'daki liberal hareketi istediği gibi bastırabildi.

AYDA İLK İNSAN

Yeni bir devrin başlangıcı

çözüm bulunamadı. Dünyada barış, hala gerçekleşmekten çok uzak bir hayal olarak kaldı.

1960'larda, insanlar Kudüs kapılarında, Vietnam ormanlarında ve Himalaya dağlarının karlı yamaçlarında birbirlerine girdiler. Ülkeler arasında, kanlı çatışmalar çıktı.

1962 yılında açığa çıkan Çin — Sovyet uyuşmazlığı, 1969'da sınır çatışmalarına döktü.

Ülkeler, çeşitli nedenlerden dolayı birbirlerine girerken fertler de boş durmadı. 1960'lar bu bakımdan gösteriler ile siyasi ve iktisadi haklarımız elde etmek için mücadele

Savaş yine savaş..

edenlerin çağı oldu.

Diğer yanda ise, sekiz yıl süren kanlı Cezayir savaşı 1962 yılında sona erdi ve dört yıl sonra da, Hint yarım kıtasının iki düşman ülkesi, Hindistan ile Pakistan, Taşkent'te bir barış andlaşması imzalıyarak kanlı sınır savaşına son verdiler.

NİJERYA SAVAŞI

Nijerya'nın doğu bölgesi olan Biafra, Mayıs 1967'de Federal hükümetten ayrıldı. Biafra'nın bu hareketi, 1960'lardan 1970'lere miras kalan kanlı bir iç savaşa yol açtı.

Gene 1967'de, Yunanistan'da meydana gelen kansız bir hükümet darbesi, Kral Konstantin'i ülkesinden kaçmaya mecbur etti.

VIETNAMDA SAVAŞ

Düşman kardeşler

Aynı yıl, İsrail Arap komşularını, son 11 yıl içinde ikinci kez olmak üzere dize getirdi, fakat aradığı barışa kavuşamadı. 1960'ların son günlerinde, altı gün savaşından beri kapalı bulunan Süveyş kanalı boylarında, Mısır ve İsrail askerleri, yeni yılı ve yeni bir çağı, birbirlerine ateş açarak kutladılar.

1965 yıllarında hız kazanan Vietnam savaşı, bu çağın ayrı bir özelliği oldu. Amerika, 1962 yılında Vietnam'da sadece ufak bir as-

NİJERYADA SAVAŞ

Kan ve açlık

keri danışmanlar grubu bulundu-
rurken, bu kuvvetini 1969 yılında
yarım milyon askere çıkardı ve ver-
diği kayıplar aralık ayının son haf-
tasında, ölü ve yaralı olarak 300.000
rakamını aştı.

Vietnam sorunu şu günlerde,
siyasi hayatı 1960'ların ilk yılında
sönmüş gibi görünen bir politika-
cının, Başkan Nixon'un elinde.

KENNEDY

BAŞKAN OLDU

Nixon, 1960 Cumhurbaşkanlığı
seçiminde John Kennedy'ye mağ-
lûp oldu ve iki yıl sonra girdiği Ca-
lifornia Eyalet Valiliği seçiminden
de yenik çıktı. Çok kimse, bu yenil-
giden sonra Nixon'un siyasi hayatı-

JOHN KENNEDY

Bir devrin lideri

CASTRO

Nereye kadar?...

nın kapandığına hükmetmişti. Fakat yanıldıklarını anladılar.

Dünyamız 1970'lere girerken, bütün insanlığı mahvedebilecek nükleer savaş tehlikesinden de yakasını sıyıramadı. Ekim 1962'de Amerika ile Rusya'nın Küba'daki füzelerden dolayı «göz göze gelmeleri» bütün dünyaya korkulu anlar yaşattı. Dünyanın nefesi tutulmuştu sanki. Fakat buhran yatıştı. Fidel Castro'nun Küba'sı, bugün batı yarım küresindeki tek komünist ülke olarak yaşantısına devam ediyor.

Dünyamız 1962'deki bu tehlikeyi atlattıktan sonra, doğu ile batı arasındaki buzlar yavaş yavaş çözülmeye başladı. 1963 yılında imzalanan nükleer denemeleri kısmen yasaklayan andlaşma izledi. 1960'ların iki yeni nükleer ülkesi, Fransa ile Komünist Çin, her iki andlaşmayı da imzalamaktan kaçındılar.

1969 yılının sonlarına doğru Amerika ile Rusya, nükleer, silah-

lanma yarışını frenleme gayesiyle Helsinki'de aynı masa başına oturdular.

1970'lerin bu alanda ümit verici bazı gelişmelere sahne olması muhtemel. Komünistlerin teklifi olan Avrupa Güvenlik Konferansı fikri de, yeni çağda, doğu-batı ilişkilerini yumuşatabilecek bir özellik taşıyor. 1960'lar sona ererken dünyamıza hakim olan bu hava, 1960'ların başındaki gerginlik ile tam bir tezat teşkil etmekte...

UTANÇ DUVARI

1960 yılında, dikkatli bir şekilde hazırlanan Paris Zirve konferansı, bir Amerikan U-2 casus uçağının Sovyet toprakları üzerinde düşürülmesiyle askıda kaldı. Bunu on beş ay sonra, Berlin duvarının inşası izledi. Bir yıl sonra da Küba buhranı patlak verdi. Bütün bunlara rağmen gene de tarihçilerin üzerinde birleştikleri bir husus var: 1960'ların siyasi sorunları, hiç bir vakit yoksulluk kadar tehlikeli ve ciddi bir sorun olmadı. 1960'larda dünya nüfusu hızla artarken, zengin ülkeler biraz daha zenginleşti ve fakirler de aynı şekilde fakirleşti.

Sanayileşmiş ülkelerde, gıda

U'THANT

Bütün çabalar boşa

NUFUS ARTIYOR

Yiyecek üretimi artıyor mu?

maddesi fazlaları yığınlar teşkil ederken, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, milyonlarca insan açlıktan kıvrandı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant, bu konuda diyor ki:

«Dünyanın gıda sorunu, nükleer savaş tehlikesinden daha az acil bir sorun değildir.»

Birleşmiş Milletler uzmanlarının kanaatine, gıda üretimi nüfus artışına pek az ayak uydurabilir.

Ancak bunun için yeni bir dağılım sistemi hazırlanmalı ve yardım programları takviye edilmelidir.

DÜNYA NÜFUSU SÜRATLE ARTIYOR

Dünya nüfusuna her saniye iki kişi daha ekleniyor. Her hafta dünya nüfusu 1.3 milyon artıyor ve bu, yılda 67 milyonu buluyor.

Doğum kontrolü haplarının 1960'larda geniş bir şekilde kullanılmasına rağmen, aile plânlaması programlarının nüfus artışını önleyemediği bir gerçek. Halen dünyada 30 milyon kadar kadın bu haplardan kullanmakta.

19. ncü yüz yılın başında dünya nüfusu 1 milyar iken, bu rakamın 20. nci yüzyılın sonunda 6 milyarı aşması bekleniyor.

Radyo ve televizyon yoluyla seks eğitimi, 1960'ların başka bir özelliği, 1960'larda dal budak salan «hoş görür zihniyet», bir çok ülkede sansürün kaldırılmasına ve on yıl önce akla hayale gelmiyecek cinsel temaşa gösterilerine göz yumuyor.

Bu on yılda, eteklerin kısaldığını ve oy verme yaşının indiğini görüyoruz. Uyuşturucu madde kullananlar iyice arttı. Ahlak anlayışı tamamen değişti.

1960'ların 1950'lerden ve 40'lardan ne kadar farklı bir çağ olduğunu belirtisini Beatle'lar verdi. Bunlar, en tanınmış devlet adamları kadar meşhur oldular ve bu devreye yaraşır bir sözlük yarattılar. Beatle'lardan ilham alan hippiler, Londra, İstanbul, Nepal ve California gibi yerlerde, yaşlı kuşağın anlamasına imkan olmayan bir gençlik türü olarak ortaya çıktılar.

UÇAK KAÇIRMA ve SABOTAJ OLAYLARI ARTTI

Yeni bir moda...

UÇAK KAÇIRMA OLAYLARI

1960'lardan, uçak kaçırma bir moda haline geldi. 1968'de sadece 27 uçak kaçırılmışken, 1969'da bu rakam iki misline çıktı. Çağın en heyecan verici uçak kaçırma olayı geçen Kasım ayında gerçekleşti. Raphael Minichiello adında İtalyan asıllı bir Amerika'lı, bir Boeing uçağını California'dan Roma'ya kaçırarak bir anda günün adamı haline geldi.

Manşetlere geçen başka bir kânutsuzluk olayı da, Ağustos 1963'deki büyük tren soygunu idi. 15 maskeli soyguncu, Glasgow-Londra posta trenini ıssız bir yerde durdurarak 2.626.000 sterlin ile kayıplara karıştı. Fakat bunların hepsi de sonradan yakalandı.

KENNEDY'LER ÖLDÜRÜLDÜ

1960'ların en dramatik kanunsuzluğu ise, Başkan Kennedy'nin

katliydı. Kennedy'nin Kasım 1963'de, Dallas sokaklarında katledilmesini beş yıl sonra Los Angeles'te, Kardeşi Robert Kennedy'nin öldürülmesi izledi. Kennedy'nin ölümü üzerine, Teksas'lı Lyndon Johnson, Amerikan tarihinin en büyük çoğunluğu ile Beyaz Saraya seçildi, fakat üç yıl sonra 1968'de, Vietnam sorunu yüzünden hırpalanarak görevinden ayrıldı.

ROBERT KENNEDY

Ailenin üstüne çöken felâket

CHURCHİLL ve EİSENHOWER

İki büyük insan...

JAWAHARLAL NEHRU

Doğunun kaybolan büyük bir lideri...

1960'ların tarihi yazılırken, Asya, Afrika ve Karaippler'deki bağımsızlık hareketlerine önemli bir yer ayırmak gerekecek. Gerçekten bu on yıl içinde, toplam nüfusları 200 milyonu bulan 33 Afrika ülkesi bağımsızlık elde etti. Karaippler'de, Jamaika, Trinidad-Tobago, Barbados ve Guyana, bağımsızlık zevkini tadan ülkeler oldular. Güney Doğu Asya'da, Eylül 1963'de, Malaysia Federasyonu doğdu. Ancak Singapur, iki yıl sonra bu birlikten çekildi. Akdeniz'de de, Kıbrıs 1969'da bağımsız bir Cumhuriyet olarak ege-men uluslar camiasına katıldı.

1960'larda, yeni liderler ortaya çıktı. Bunların bir kısmı oy ile, bir kısmı ise kurşun veya darbe ile iş başına geldiler. Afrika'da, Kwame Nkrumah, Patrice Lumumba ve Moiz Çombe gibi liderler, darbe sonucu iktidardan oldular.

Eski çağların tanınmış liderleri ise 1960'larda birbiri ardına göçüp gittiler. Sir Wilson Churchill'in 1965'de ölümünü, 1967'de Konrad Adenauer ve 1969'da da Hoşi-Min izledi. Dünya Eisenhower ve Jawaharhal Nehru (1944) gibi iki kıymetli devlet adamını da bu yıllarda kaybetti.

KAYBOLAN LİDERLER

Bazı liderler, 1960'larda yerlerinden oldular. Bunlar arasında Nikita Kruşçef (1964), Eyüp Han (1969), General de Gaulle (1969) Sukarno (1967) ve Salazar'ı (1968) sayabiliriz.

Birleşmiş Milletler 1960'larda genişlemeye devam ederken bir hayli nüfuz sahibi oldu. Birleşmiş Milletler'in barışı koruma kuvvetleri, Orta-Doğu, Kıbrıs ve Kongo gi-

MARTİN LUTHER KING

Siyah liderin sonu

bi buhranlı yerlerde görev aldılar. Genel Sekreter Dag Hammarskjöld'un 1961 yılında Kongo'da bir uçak kazası sonucu ölmesi, büyük bir kayıp oldu.

Genel Kurulun 1960'daki zirve toplantısında, Kruşçev'in pabucunu çıkararak masaya vurması günlerce konuşulan bir mesele haline geldi.

1960'larda Dr. Albert Schweit-

zer (1965), Martin Luther King (1968), Ernesto Che Guevara (1967), (1967), Sovyet Mareşali Rodion Malinovski (1967), Jean Cocteau (1963), Somerset Maugham (1965) ve Adlai Stevenson (1965) gibi tanınmış kimseler de hayatlarını kaybettiler.

Bu on yılda, kara, hava ve deniz facialarında on binlerce insan

GENERAL de GAULLE

Üçüncü dünya

öldü. 1960'ın ikinci ayı içinde Agadir'de meydana gelen korkunç depremde 12.000 kişi can verdi. Aynı yıl İran'da, beş aylık ara ile vuku bulan iki büyük depremde de 13.500 İran'lı öldü.

Hava yolculuğu 1960'larda muazzam bir şekilde arttı. Şirketler, artan talebi karşılayabilmek için dev yolcu uçakları ile süpersonik uçakların inşasına geçtiler.

İRAN DEPREMİ

13.500 ölü

KARA CUMARTESİ

Japonya, Kasım 1963'de, Japonya tarihine «kara cumartesi» diye geçen felaketli bir gün yaşadı, öğ-

leden sonra bir maden kazasında 455 kişi öldü ve bundan bir kaç saat sonra da, iki yolcu treninin çarpışması 162 kişinin hayatına mal oldu. Bundan üç yıl sonra, Tokyo çevresinde, bir ay içinde vuku bulan üç uçak kazasında 321 kişi can verdi.

1960'larda, hava kirlenmesi başlı başına bir sorun olarak ortaya çıktı. Fabrika bacalarından, otomobil egzozlarından çıkan dumanlar şehirlerin havasını kirletti. Tankerlerinden dökülen petrol denizleri zehirledi.

1960'ların bir özetini yaparken, Almanya ve Japonya'nın iktisadi bakımından silkinmesine değinmek insafsızlık olur. İkinci dünya savaşının bu iki yenik ülkesi, gerçek bir iktisadi mucize ile, dünyanın en güçlü ekonomilerine sahip oldular ve 1960'lar sona ererken, Amerika'nın sinai üstünlüğünü tehdit etmeye başladılar.

Nikita Kruşçef, 1960'ların başında, Rusya'nın 1972 yılında iktisadi alanda Amerika'yı yakalayıp geçeceğini söylemişti. Fakat kendisinin 1964'de iktidardan düşmesinden sonra hiç bir Rus lideri, aynı iddia-yı tekrarlamadı.

Kruşçef'in iktidardan düşmesi ni, bir gün sonra, İngiltere'de işçilerin iktidara geçişi izledi. İngiltere, mâlî buhranları ve sterlinin devalüasyonu gibi zorunlu bir tedbiri göğüsledikten sonra 1970'lere, sıhhatli bir ekonomi ile girmeye hazırlandı.

KAPİTALİZM KOMÜNİZM

1960'larda, marksist ideoloji zayıfladı, komünist dünyanın liderleri bile pragmatik oldular. Kapita-

lizm ile komünizm arasında kesin bir hat çizmeye pek imkân kalmadı. 1960'larda, her ikisi de, birbirlerinden bir şey almaya çalıştılar.

Çin bile, 1967'nin görültülü kültür ihtilalini atlattıktan sonra sorunlara pragmatik bir açıdan eğilmeye çalışacağının belirtisini verdi.

Mao Çe Tung, bu on yıl, en fazla ilâhlaştırılan lider oldu. 700 milyon Çin'liye hükmeden Mao'nun ufak kırmızı kitabı, «Mao'nun öğretileri», sadece Çin'de değil, fakat bir çok ülkede de, en çok satan eserler arasına katıldı.

VE GREVLER

1960'lar sona ererken, Avrupa'yı büyük bir grev dalgası kapladı. Fransa, İtalya, Batı Almanya, İngiltere, Danimarka ve diğer ülkelerde, işçiler temel hak ve özgürlüklerini korumak ve ekonomik yönden daha ileri bir düzeye ulaşmak için birbiri ardından grevlere başvurdular.

Bütün grevlerde, olumlu sonuçlar alındı. Bu arada olaylar da çıktı, ancak olaylar isteklerin kabul edilmesine mani olmadı. Özellikle Fransadaki grevler bütün işkolları kapsadı ve hayat zaman zaman felce uğradı.

FRANSADA

Fransadaki grev dalgası aniden başladı. Fransız işçi hareketini temsil eden üç konfederasyon ortak bir grev politikası yürüterek işçi isteklerini kabulünü sağlamlaştırdılar. Aslında bu Fransa'da her zaman görülen olaylardan değildi. Konfederasyonlar hükümetin ekonomik tedbirlerini yetersiz

bulduklarından böyle bir hareketi birlikte yürütmeyi kararlaştırdılar, aralarındaki bütün görüş ayrılıklarını bir yana ittiler.

İTALYADA

1960'ların son yılında yine hükümet buhranı ile çalkalanan İtalya'da, işçilerin grev hareketi de bir hayli etkili oldu. Yaklaşık olarak 2,5 milyon işçinin katıldığı grevler her işkolunda oldu. İşçiler durmadan artan hayat pahalılığı ile ücretlerine yüzde 3,3 oranında zam istediler, bu isteklerini de zaman zaman ilan ettikleri 24 saatlik genel grevlerle güçlendirdiler. Bir kaç ay devam eden grevlerden sonra istekler kabul edildi.

ALMANYADA

Almanya'daki grevlerin nede-

İTALYADA GREVLER

Başarılı sonuçlar

ni, «işçinin yönetime katılması» işteği ile markın revalüe edilmesi... Mitingler düzenlendi, grevler yapıldı ve sonunda yüzde 7'lik ücret artışı bazı işkollarında yönetime katılma istekleri sağlandı.

Diğer ülkelerdeki durum, Fransa, İtalya ve Almanya'dakinden farklı olmadı. Genel grevler, mitingler, toplantılar ve sonunda kabul edilen istekler...

TÜRK TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ HUKUKUNDA YORUM

KONUNUN hem toplu iş sözleşmeleri, hem de bu sözleşmeleri biçimlendiren yasalar yönünden ele alınması gereklidir.

1) Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu bakımından

275 sayılı **Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu** (Kısaca: TİSGLİK)'nin yorumu, şüphesiz, diğer iş kanunlarının bağlı bulundukları iş hukukunun kendine özgü (1) yorumundan ayrımsızdır; burada da kanun maddelerinin yorumu, iş hukukunun amacına uygun (2) ve bu amacı gerçekleştirecek şekilde, işçiyi koruyucu bir nitelik taşıyacaktır. **Fakat bu koruyuculuk, hiçbir zaman anılan amacı aşmamaktadır.**

Toplu iş sözleşmesi hukukunun bu koruyucu ruhu, Anayasa m. 47'de, bir takım tarihsel nedenler ve etkenler sonucu olarak, daha da belirgin hale getirilmiştir. Gerçekten anılan madde hükmüne göre, işçilere, toplu iş sözleşme hakkı, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek olanağına sahip bulunmaları için verilmiştir. (3) Öbür yandan, **Seçkin'in** de yerinde olarak belirttiği üzere, «mahkemelerin bütün çalışmalarında ve bu arada (Yasa hükümlerinin, tüzüklerin ve benzeri) hukuk kurallarının yorumuna yönelen çalışmalarında Anayasayı gözönünde tutmaları» zorunludur (4).

İş Hukukunun bu koruyucu ruhunun Anayasal eşitlik ilkesi ve denge düşüncesiyle çatıştığı da söylenemez. (5) Zira, zamanla görülmüştür ki salt kanun önünde eşitlik, iş mücadelesinde, somut (=müşahhas) anlamda eşitsizliğe ve sömürüye dönüşmektedir. Bu mücadelede, işverene oranla, sosyal ve ekonomik yönden daha güçsüz olan işçi için yenilginin önüne geçilmez bir kader olmaması, işçinin, alınacak tedbirlerle birlikte sosyal haklarla da donatılmış bulunmasını gerekli kılar. Anayasa, m. 41'de, tarih-

Yazan

MUSTAFA ÇENBERCİ
Yargıtay Üyesi

sel neden ve etkenler altında, geleneksel eşitlikten ayrımlı ve sosyal adalete yönelen bir başka eşitliğe yer verilmesi de bu düşünceye hizmet eder. «İşçi-işveren» ilişkilerinde gerçek anlamıyla sosyal dengenin kurulması dahi ancak bu yoldan mümkün olabilecektir. Yoksa, **sadece geleneksel eşitlik düşüncesi içinde kalan bir denge düşüncesi, aslında bir sosyal denge-sizliktir ve sanıldığığın tersine, toplumun aleyhine olduğu gibi, uzun vadede, bizzat işveren çıkarlarının da zararınadır** (6). Bir benzetme ile anlatmak gerekirse, burada Türk Anayasa Koyucusunun ve Yasa Koyucusunun yaptığı, «işçi-işveren» ilişkilerinde kullanılan terazinin yukarıya kalkan işçi kefesine, dengeyi sağlamak için, gerekli daraları koymaktır. Hiç kuşkusuz dengeyi ters yönden bozmak ve bu kez işveren kafesini hafif duruma getirmek söz konusu değildir (7).

«İşçi yararına yorum ilkesinin «şüpheden işçi yararlanı» anlamına geldiği açıktır.

2) Toplu iş sözleşmeleri bakımından

a. İhtihat ve Doktrin

aa. İhtihat

Toplu iş sözleşmesinin özel ve kendine özgü yorum biçimi, Yargıtay'ın da dikkatinden kaçırmamıştır. Yüksek Mahkeme, aynı davaya ilişkin ve aslında bir bütün olan iki kararında (8), TİSGLK'nuna ait yoruma da ışık tutacak biçimde, konuya değinmiştir.

Bu kararlarda, toplu iş sözleşmesinin **normatif** hükümlerle **vecibevî** hükümlerden meydana gelen bir özel hukuk sözleşmesi olduğu yollu düşünceye sadık kalınmakta, normatif hükümlerin nitelikçe maddî anlamda kanun sayılmaları gerektiği için «bunların yorumunda kanunların ve bu arada hususiyile iş kanunlarının yorumundaki esasların gözönünde bulundurulması zorunlu» görülmektedir.

«Vecibevî» denilen hükümleri konu dışı tutan bu kararlarda, şu önemli ilkeler yer almaktadır: «İş Hukukuna ilişkin hükümlerin yorumunda kuşku ve kararsızlık durumunda işçinin yararına olan çözüm şeklinin kabulü, iş hukukunun ana kurallarındandır. Nitekim bu yön, Yargıtayın bir çok kararında ve bu arada 27.5.1968 gün ve 15 E. 5 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında da belirtilmiştir. Özellikle, toplu iş sözleşmesinin normatif hükümlerinin başka başka görüşlere elverişli bulunması durumunda işçi aleyhine belirecek bir yoruma gidilmemesi, yabancı hukuklarda da kabul olunmaktadır «Zira, toplu iş sözleşmesi hükümleri, kural olarak, işçiler için asgarî şartlar olarak öngörülmüşlerdir. Diğer taraftan, **toplu iş sözleşmelerinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında düzenleme biçimleri de, hukukumuz açısından, bu yoldaki bir yorum gereğini yeterince açıklar**». Böyle bir anlayış, eşitlik ilkesine de aykırı değildir. Çünkü Anayasa m. 41 de geleneksel anlamdaki eşitlik yanında sosyal adalet düşüncesine yönelen bir başka eşitlik daha öngörülmüştür ve burada, bu nitelikteki eşitlik anlayışı söz konusu olmaktadır».

Bundan başka, anılan kararlarda, amelî bakımdan önem taşıyan şu yönler de ele alınmıştır: Toplu iş sözleşmesinde, «Bir hükmün yorumlanmasında kullanılan terim ve ibarelerin doğru olarak kullanılmış olduklarını kabul, yoruma ilişkin bir temel kuraldır». «Bir kanun maddesinin toplu iş sözleşmesiyle yürürlük kazanmasının söz konusu olmadığı hallerde onun sözleşmede tekrarının da gereği yoktur. Toplu iş sözleşmelerinde belli bir kanunun belli bir hükmüne, o hükmün toplu iş sözleşmesinin kapsamına gireceklere uygulanmayacağı, ya da uygulamakla beraber işçi yararına elverişli hükümlerle daha geniş şekilde düzenlenme ihtiyacının duyulduğu durumlarda başvurulur. Bundan başka, kanun hükümleri işçiler yararına asgarî şartlar olarak öngörüldüğü için, kanunda mevcut olan bir hakkın ayrıca toplu iş sözleşmesinde olması, işçi yararına daha fazla bir hakkın sağlanması amacının izlediği varsayımının kabulünü gerekli kılar» (9).

bb. Doktrin

Türk doktrinde toplu iş sözleşmesinin yorumu üzerinde etraflı olarak ilk duran **Reisoğlu**'dur. **Reisoğlu**'na göre (10), «Toplu iş sözleşmesinin vecibevî hükümleri hakkında akitlerin tefsiri ile ilgili prensiplerin, bu arada Borçlar Kanununun 18. maddesinin tatbik edileceğine şüphe yoktur». Normatif hükümlere gelince, bu «kısmın objektif hukuk kaideleri meydana getirdiği, maddî anlamda kanun olduğu hususu gözönünde tutulursa kanunların tefsirindeki prensipleri tecrit etme zarureti ortaya çıkacak» tır. Fakat «normatif hükümlerin özelliklerine

rağmen bunların yorumlanmasında mutlaka vecibevî hükümler de gözönünde tutulacaktır». «Bizim hukukumuzda toplu iş sözleşmesinin Anayasada düzenlenme şekli ve toplu iş sözleşmesi hükümlerinin işçiler için asgarî şartlar olarak mütalâa edilmeleri, sonucu, şüphe halinde işçi lehine tefsir kabul edilmelidir» (11).

Görülüyor ki **Reisoğlu'nun görüşü, ana noktalarda, içtihatla birleşmektedir**.

Profesör Elbir, Yargıtay ve Reisoğlu tarafından benimsenmiş bu görüşe — **«indî ve temelsiz iddia ve esaslara» yer verdiği iddiasıyla** — karşı çıkmıştır. Elbir'in düşüncelerini (12), bizzat kendi diliyle şöyle özetlemek mümkündür: «İş Hukukunun işçiyi himaye gayesini güden birçok hükümleri bulunmakla beraber, bu hukuk nizamının, işçi, işveren ve cemiyet menfaatlarını muvazeneli bir şekilde muhafaza etmek amacı» izlenmelidir. Mevzuatın yorumunda dahi gözönünde tutulması gereken bu **«denge»** yi tarafların karşılıklı irade beyanları ile meydana gelen ve bu sebeple kanundan daha hudutlu olan toplu iş sözleşmelerinin normatif hükümlerinin yorumunda ihmal etmek ve kat'i ve değişmez bir prensipmiş gibi, **«işçi lehine tefsir»** metodunu kategorik bir şekilde benimsemek, tehlikeli ve adaleti hatalı neticelere sevkedecek bir usuldur. Her müşahhas hâdisede, kanun bahis konusu ise, kanun koyucunun; hizmet akdi veya toplu iş sözleşmesi bahis konusu ise, tarafların iradelerini objektif yorum metodlarıyla tesbite gayret etmek lâzımdır».

Elbir'in düşünceleri, belirli bir çizgide, Fransız doktrinin bir bölümü ve bu arada **Despax'ın** görüşleriyle, tam paralellik göstermektedir. Gerçekten **Despax'a** göre (13), «kanun için yorum, kanun koyucunun iradesinin araştırılması; akit için yorum tarafların ortak iradelerinin araştırılmasıdır». Sözleşmenin boşluk ve karanlık yönlerini ise, **«işçi yararına yorum»** kuralı gereğince yorumlamaya, taraflar arasındaki dengeden ötürü, cevaz yoktur.

b. Toplu iş sözleşmesinin uygulanacak yoruma ilişkin ilkeleri, geleneksel yorum ilkeleri arasında aramakla yetinmek ve özellikle, başka düzenleme biçimlerine dayanan yabancı doktrinden esinlenmiş esaslarla **«hasren»** açıklamak, çokluk yanıltıcı olacaktır. Zira, **bir millî hukuk müessesesi ile ilgili her hangi bir soruna getirilecek çözümde, o müesseseyi doğuran tarihsel neden ve etkenler çevresinde, müessesenin millî hukuk bakımından taşıdığı ayırıcı özelliklerin ve millî hukuka göre biçimlenen mahiyetinin gözönünde tutulması zorunludur**. Aynı şey, hiç şüphesiz, toplu iş sözleşmesine uygulanacak yorum için de söz konusudur.

Toplu iş sözleşmesi, hukukumuz açısından, Anayasa m. 47, f. 1 de öngörülen toplu iş sözleşmesi hak-

kı etrafında ve iş hukukunun işçiyi koruyucu ruhu içinde birleşmiş «sözleşme» ve «kamu hukuku» unsurlarından meydana gelen, fakat her iki unsurdan da bağımsız bulunan bir iş hukuku sözleşmesidir. Toplu iş sözleşmesinin kesin birlik ve bölünmezlik niteliği, hükümleri arasında bir ayırım yapma olanağını (=imkânını) kaldırmaktadır. Gerçekten toplu iş sözleşmesinin bir kesim hükmünü, «**normatif hüküm**» adı altında maddî anlamda kanun saymak, bir benzetmeden daha öteye anlam taşımamaktadır. Öbür yandan, Anayasa ve yasalar toplu sözleşme hakkını işçi ve işveren örgütlerine değil, bizzat işçi ve işverene tanıdığı için, bu hakkın iş hukuku tüzel kişileri eliyle kullanılması sonucu ortaya çıkan toplu iş sözleşmesi de, hâkim düşüncenin aksine, —temsil yolu ile, sonuç olarak—, kapsamına giren işçi ve işverenlerin iradesi ürünü (=mahsulü) demektir.

Şu duruma göre toplu iş sözleşmelerinin yorumunda, aşağıdaki hususların gözönünde tutulması zorunlu olacaktır :

Toplu iş sözleşmesinin, düzen kurucu ödevine rağmen gerçekte bir iş hukuku sözleşmesi olması bakımından kanunların yorumuna ilişkin kuralların uygulanması; toplu iş sözleşmesinin kesin birlik ve bölünmezlik niteliği bakımından ise, birbirinden ayrı yorum yöntemlerine başvurulması olanağı (=imkânı) yoktur. Değişik söyleyişle, **toplu iş sözleşmesine uygulanacak yorum, ne kanunlara ilişkin yorum, ne de genel sözleşmeler hukukuna ilişkin yorumdur; bu yorum, toplu iş sözleşmesinin tüm hükümleri yönünden özünden gelen özel ve kendine özgü bir yorumdur.**

Bu konuda, Anayasa m. 47, f. 1, başta gelen esası teşkil edecektir. İşçilerin, işverenle olan ilişkilerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumayı, ya da düzeltmeyi öngören bu hüküm, sözleşmelerde de yürürlüktedir (14). «Zira, Anayasa hükümleri, bütün özel kişileri dahi bağlar» (15). Toplu iş sözleşme hakkının işçiyi koruyucu niteliği, TİSGLK'nu ile daha da belirgin hale getirilmiştir. Gerçekten TİSGLK m. 3 ve 8'de, toplu iş sözleşmesinin iş sözleşmelerine uygulanma olanağı, ilke olarak, iş sözleşmesine ait hükümlerin daha çok işçi yararına olmamaları şartıyla sınırlandırılmıştır. Daha önce işaret olunduğu üzere, gerçek anlamda sosyal dengenin kurulması da ancak bu yolla mümkündür (16).

Nihayet diyelim ki toplu iş sözleşmesi, kapsamına giren işçi ve işverenlerin temsil yolu ile açıkladıkları iradelerinin ürünü olduğu için, işçi ve işverenleri, toplu iş sözleşmeleri bakımından üçüncü kişi şeklinde düşünmek de doğru bulunmamaktadır.

Toplu iş sözleşmesinin yorumu, bu özellikler dışında, kural olarak genel sözleşmeler hukukuna ilişkin yorumdan ayrımsızdır. Bu bakımdan içtihadın toplu iş sözleşmesinde hukuk terminolojine göre

doğru kullanılmış sözlerin belirli kanun maddelerine yapılan yollamaların anlamı hakkında koyduğu esaslar, burada da yürürlüktedir (17).

c. Yorum uyumsuzluklarının çözümü

Toplu iş sözleşmesinin uygulanması ve yorumu konusunda uyumsuzluk çıkması, az rastlanan olaylardan değildir. Nitekim bu yön, bazı toplu iş sözleşmelerinde de öngörülmüş; uyumsuzluğun çözümü için açık hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümlere göre taraflar, aralarında çıkan yorum uyumsuzluğunu, ya, hakem kuruluna (18), ya da özel uzlaştırma kurulu diyebileceğimiz bir kuruma sunmak borcunu yüklenmişlerdir (18a).

Sadece hakem kurullarının genel müdürler çevresinde vereceği kararların kesin yargı anlamında bağlayıcı bulunduğu açıktır (19). Fikrimizce, bağlayıcı oluş, hakem davasında taraf bulunan işçi ve işveren örgütlerinin üyeleri için dahi söz konusudur. Zira, bu örgütlerin bu davadaki sıfatlarının dayanağı, SK m. 14, b. 1/e dir ve dava aslında «**temsil**» esasına dayanmaktadır. Bu bakımdan üyeler, «**taraf şartı**»nın gerçekleşmediğinden söz ederek kararın kendilerini bağlamadığını ileri süremezler. Amelî düşünceler dahi bu sonucu zorunlu kılmaktadır.

Öbür yandan üyeler, toplu iş sözleşme hakkını kullanma yeteneğinden yoksun bulundukları için, yorum uyumsuzluğunun çözümünde doğrudan doğruya yetkili olamazlar (20). Tersi durumda, toplu iş sözleşme hakkının işçi ve işverenlerle işveren kuruluşları eliyle kullanılması yollu yasa hükmü, yorum uyumsuzluğu çevresinde, çiğnenmiş olacaktır. Çünkü hakem kurulunun vereceği kararın, anılan hakkın kullanılmasıyla yakın ilgisi belirgindir.

Bu yolda yoruma ilişkin bir davanın tesbit davası çevresinde mahkemeye de açılabilmesinin mümkün bulunduğu kabul edilmelidir (21). **Despax**'ın da belirttiği üzere «Toplu sözleşmenin anlamının açık olmamasının yarattığı toplumsal huzursuzluk, dâva için gerekli bulunan doğmuş ve mevcut bir menfaatin var olmadığı iddiasının reddine yeterlidir. Gerçekten, toplu sözleşmenin hükümlerinin yorumlanmasına ilişkin dava, ifa davasının öncüsüdür. Çünkü bir tarafın diğer tarafça ileri sürülen yorumu çekişme konusu yapması, ifayı red halinde söz konusu olur. Bir hükmün yorumlanmasını isteyen taraf, amelî olarak ifa talebinde bulunuyor demektir» (22).

Bununla beraber yargıtayın bunun tersi eğilimde olduğu söylenebilir. **Yüksek Mahkemenin konuyla ilgili görüşünü dolaylı olarak yansıtan bir kararında şöyle denmektedir:**

«Davacı, sonuç olarak, kâr ve teşvik priminin ödenmesinde gözönünde tutulması gerekli esasların tesbitini istemiştir. Bu yoldaki bir davanın dinlenme kabiliyeti yoktur. Zira, içtihadta ve doktrinde kabul olduğu üzere, tesbit davasının dinlenebilmesi, di-

ger şartlara ek olarak, konusunun mevcut ve müşahhas bir olaydan doğmuş hukukî ilişki olması ve böyle bir davanın açılmasında hukukî yararın bulunması şartına bağlıdır. Bu davada müşahhas olaya ilişkin bulunmayan mücerret hukukî ilişkinin tesbiti istenmiş olduğuna göre konu şartı gerçekleşmemiş demektir. Bundan başka, davanın mahiyetine göre olayda hukukî yararın varlığı da düşünülemez» (23).

Yorum kararları önceye etkilidir.

(1) Bu konudaki açıklamalarımız için, bkz.: **Çenberci**, Mustafa: İş Kanunu Şerhi, Ankara 1968, (Kısaca: İş), sh: 13/15; **Çenberci**, Mustafa: İş Mahkemeleri Kanunu Şerhi, Ankara, 1969, (Kısaca: İş Mahkemeleri), sh: 6/8.

(2) Bu yönden, bkz.: **Çenberci**, İş, sh: 6; **Çenberci**, İş Mahkemeleri, sh.: 1 vd.

(3) «(...) Anayasa'nın herkesten önce işçileri korumak gereğiyle bu hükmü koymuş bulunduğu dahi gözönünde tutularak kabul olunmalıdır» (Anay. Mh. Kr., 19-20/10/1967 T., 337 E., 31 K.-RG; T/2 Mayıs 1969, sa:13188).

(4) **Seçkin**, Recai: Anayasa Mahkemesinden başka mahkemelerin Anayasayı uygulamaları ve o mahkemelerce hukuk kurallarının Anayasaya uygun yorumu (Yargıtay yüzüncü yıldönümü armağanı, Ankara, 1968 sh: 121/152), (Kısaca: Yorum), sh.: 146. **Seçkin**, incelemesinin ileriki satırlarında, şu önemli kuralları da ortaya koymaktadır: «Anayasa'nın sözüne ve özüne dayanan bu yüküm için, uygulama bakımından önemli olan ve biri ötekinin sonucu bulunan iki neden daha vardır: Bunlardan birincisi, bir yasayı yapan yasa koyucunun onun Anayasaya aykırılık yüzünden hükümsüz kalmasını değil, geçerli olmasını ve yürürlükte kalmasını istemiş bulunmasıdır. O halde, o hükümleri koyarken Anayasayla çatışmayacak ve iptal edilmeyecek hükümler koyma ereğini gütmüştür. Bunlardan ikincisi de, hukuk kurallarının geçerli olmalarının ve geçerli kalmalarının ilke olmasıdır. Bu ilke, yasa koyucunun ereğine dayanan az önceki ilkenin sonucu, orada anlatılan amacın ürünüdür. Bu böyle olunca yapılacak yorumda hükmün geçerliliğine dokunmayacak anlamın, olabildiğince, üstün tutulması yorum kurallarındandır. (...) Yasanın yorumu sonunda bulunan anlamların görünüşte Anayasaya ve ilkelerine uygun olmaları ile iş bitmiş olmaz; bu anlamların birisinin belli davada uygulanması sonunda gerçekleşecek hukukî durum, Anayasanın bir hükmü ile veya ilkeleriyle çatışma ve gelişme halinde bulunursa o anlamın artık benimsenmemesi, zorunludur; çünkü o anlam, sonuç olarak Anayasaya aykırı bulunmaktadır» (sh.: 146/147).

(5) Bu konu hakkında İş Kanunu Şerhi (sh.: 7) ve İş Mahkemeleri Kanunu Şerhi (sh.: 7) adlı ki-

taplarımızda gereken ölçüde durulmuştur. Bu bakımdan, tekrara kaçmamak için, burada sadece denge düşüncesi ele alınmıştır.

(6) Bu husus, derin ve yüce bir anlatımla, Milletler Arası Çalışma Teşkilâtı Statüsü ve Filâdel-fiya Beyannamesinin mukaddemesinde (bkz.: Işık, Rüçhan: Türk İş Hukukunun Milletler Arası Kaynakları, Ankara 1967, sh.: 3) uyarıcı bir şekilde belirtilmiştir: «Dünyaya şâmil ve devamlı bir barış, ancak sosyal adalet esası üzerine kurulabi'ceği cihetle: Birçok şahıslar için adaletsizliği, sefaleti ve mahrumiyeti mucip olacak çalışma şartları mevcut bulunduğu ve bunun ise dünya barışını ve ahengini tehlikeye koyacak şekilde bir memnunsuzluk husule getirdiği ve bu şartların meselâ çalışma saatlerinin tanzimi, günlük ve haftalık bir azami çalışma müddetinin tesbiti, işçilerin işe alınması, işsizliğe karşı savaş, uygun yaşama normları sağlayacak bir ücretin garantisi edilmesi, işçilerin umumi yahut mesleki hastalıklara ve iş kazalarına karşı korunması, çocukların gençlerin ve kadınların himaye edilmesi, (...)».

(7) Bütün bu hususlar için, bkz. ve krşz.: **Elbir**, Yorum, sh.: 4 vd. Bu vesileyle diyelim ki «kanunların gerçek manasını tayinde «sosyal devlet» ilkesi, yol gösterici bir rol oynar» (**Türk**, Hikmet Sami: Sosyal Hukuk Devleti, Forum, 1966, sh: 303, sh: 10).

(8) Yarg. 9 HD., 17.10.1967 T., 7018 E., 9452 K. ve 9.4.1968 T., 157 E., 4628 K.

(9) **Despax**, toplu iş sözleşmesinin «normatif hükümleri yönünden, yorum konusunda yorumlanmasına ilişkin kuralların uygulanması doktrinin bir bölümü tarafından savunulmuş olup, içtihadın bugünkü eğilimine de uygun» bulunduğunu belirtir (**Despax**: Conventions Collectives, Paris 1966, No. 164, sh: 262).

(10) **Reisoğlu**, Seza: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Toplu İş Sözleşmeleri, Ankara, 1967, (Kısaca: Top. Söz.), sh: 66/70.

(11) **Reisoğlu**'nun düşüncelerini daha iyi anlayabilmek için, geniş ölçüde esinlendiği anlaşılan Alman İş Federal Mahkemesi kararlarının buraya aktarılmasında yarar vardır: BAG 2.6.1961 (EBAG Bd. 11 s. 135) «Toplu İş Sözleşmelerinin normatif kısımlarının tefsirinde kanunların tefsiri prensiplerine göre hareket etmek icap eder»; BAG 26.9.1957 (APK. s. 614) «BGB'nin 133. paragrafında yer alan özel hukuk sahasındaki irade beyanlarının tefsirleri ile ilgili prensip toplu iş sözleşmelerinin tefsirinde de tatbik edilecektir. Ancak bir toplu iş sözleşmesinin tefsiri sözleşmenin muhtevası ile ilgili hükümlerinin maksat ve gayesinden anlaşılabilirliği ölçüde caizdir. BAG 15.3.1960 (Bl. N. 2156) «Bir toplu iş sözleşmesinin tefsirinde ilk önce lâfız gözönünde tutulacaktır. Bu yorum şüpheden uzak bir sonuç vermez-

se, o takdirde BGB 157. maddesine göre tefsirde bulunmak, tarafların ve üyelerin görüşlerini, daha önceki toplu sözleşme uygulanmasını ve sözleşmenin meydana geliş sebeplerini araştırmak icap edecektir»; BAG 17.9.1957 (APk. s. 613) «Toplu iş sözleşmesinden sarıh olarak anlaşılamiyacak olan taraf iradesi, normatif hükümlerin tatbikinde önem ifade etmez»; BAG 17.9.1957 (APk. s. 613) «Eğer bir toplu iş sözleşmesinin normatif hükmü, çeşitli tefsirlere imkân veriyorsa işçinin aleyhine tecelli edecek bir tefsire gidilmemelidir»; L Arb. Ger. Frankfurt a.M. 14.8.1952 (HI. N. 1272) «Ancak tefsir konusundaki ihtilâf bir toplu sözleşme hükmünün açıklanması isteği olsa dahi, genel olmalıdır Talep edilen hususun tesbiti bir toplu iş sözleşmesinin hükmünün müshahhas bir iş münasebetine uygulanması konusunda olamaz. Zira burada bir toplu iş sözleşmesinin tefsiri yerine, iş akdi ile ilgili toplu sözleşmenin tatbiki hususunda bir dava bahis konusudur»; BAG; 9.10.1956 (APk. s. 612) «bir toplu sözleşme normunun fiili ve hukuki lâfzından farklı bir tefsiri icap ettirirse, bu norma tıpkı bir kanun hükmü gibi metninden farklı bir muhteva vermek lüzumludur»; (Reisoğlu, Top. Söz., sh: 67/69, dipn. 177/181, 187, 189/190).

(12) **Elbir**, Yorum, sh: 3/34, özellikle 34, III-Netice kısmı.

(13) **Despax**, No — 164, sh: 262/263

(14) «(...) Emredici karakter taşıyan toplu iş sözleşmesi hükümlerinin gayesi iktisadî ve ictimai bakımdan daha zayıf durumda olan işçiyi korumaktır» (Esener, Turhan: İş hukuku yönünden Toplu İş Sözleşmeleri, Ankara 1964, Sh. 58).

(15) **Seçkin**, Yorum, sh: 148.

(16) Şüphesiz, «Bir metin okunur okunmaz anlaşılmaz, başka başka anlamlara olanak verecek kadar duraksamalar doğuracak nitelikte kapalı veya yanlışlık apaçık ise ancak o zaman yoruma gidilir ve yorum da kanun koyucunun o metni koymasındaki ereklerle göre yapılır. (Anayasa Mah. Kr., 26-27/9/1967 T., 1963/336 E., 1967/29 K.—RG., T/19.10.1968, S/13031).

(17) Yorum hakkında, bu yazıda anılanlar dışında, ayrıca bkz.: **Saymen Ferit H.: Elbir**, Halit K.: Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, İstanbul 1966, sh: 223/229; **Becker**: İsviçre Medeni Kanunu Şerhi: VI. Cilt, Borçlar Kanunu I. Kısım, Genel Hükümler (m. 1/36 **Bülent Olcay çevirisi**, sh: 73/87; **Kuru, Baki**: Kanunların Tefsiri, A. D., Mayıs/1961, Sa: 5, Sh: 420/226.

(18) Örneğin, Türkiye Maden-İş Sendikası ile Chrysler Sanayii A.O. arasında yapılmış (1965) Toplu İş Sözleşmesinin 20 nci maddesinde, şu hüküm yer almış bulunmaktadır :

«İşveren ile sendika arasındaki sözleşmenin tefsirinde doğabilecek uyuşmazlıklarda mesele hake-

me havale edilir.

Tarafların seçecekleri birer tarafsız hakem bir üçüncü tarafsız hakem seçerler ve onun başkanlığında toplanarak karar verirler. Hakemler üçüncü hakemi seçmekte anlaşmazlarsa seçimi Yargıtay Başkanı veya vazifelendireceği bir Daire Reisi yapar.

Hakem kurulu teşekkülünden 15 gün içinde karar verir; kararlar kesindir. Hakem masraflarını haksız çıkan taraf öder».

(18a) Tarafların bazı kez kendi aralarında uzlaşmayı sağlayacak şekilde hükümler koydukları da görülmektedir. Millî Savunma Bakanlığı ile Türk Harp-İş Federasyonu arasındaki (1 Ağustos 1968 - 1 Mart 1971) Toplu sözleşmesinin 109 ncu maddesinde bunun örneğini görüyoruz:

«a. Toplu iş sözleşmesinin uygulanması ve hükümlerini tefsiri konusunda (parçabaşı dahil) taraflar arasında çıkan görüş ayrılıkları; önce işyerlerinde; sendika yetkileriyle işveren vekilleri arasında görüşülerek (6) iş günü içinde kotarılmaya çalışılır. Bu süre tarafları anlaşması ile uzatılabilir.

Görüşmeler sonunda anlaşmaya varılırsa, durum bir tutanakla tesbit edilir ve bir sureti Millî Savunma Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı İş ve İşçi Münasebetleri Şube Müdürlüğüne yollanır.

Anlaşmaya varılamaz ise, uyuşmazlık konusu ile bu hususta sendika ve işveren vekillerinin görüşlerini de ihtiva eden bir tutanak düzenlenerek yine bir sureti Millî Savunma Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı İş ve İşçi Münasebetleri Şubesi Müdürlüğüne yollanır.

Tutanağın alınmasından sonra, sendika veya ilgili şubenin müracaatı üzerine, toplantı günü tesbit edilir ve ilk toplantıdan itibaren (6) iş günü içinde uyuşmazlık kotarılmaya çalışılır. Bu süre tarafları anlaşmasıyla uzatılabilir.

Uyuşmazlıkların Bakanlıkla Sendika arasında çözümlenmesinde, sendika temsil yetkisini bağlı olduğu Federasyona devredebilir».

(19) Toplu iş sözleşmelerinde bu kararların kesin bulundukları yolu kayda rağmen bunların temyiz edilebilir kararlardan oldukları şüphesiz sayılmalıdır.

(20) Krşz.: Yarg. 9 HD., 14.9.1964 T., 4983 E., 5429 K. — (**Çenberci**, İş Mahkemeleri, sh: 175/176, No: 129).

(21) **Esener**, toplu iş sözleşmesinin «normatif» nitelikteki hükümlerinin buyurucu karakter taşımalarının asıl olup yedek hukuk kuralı şekline bürünmelerinin ayrıık durum teşkil ettiğini, bu husustaki anlaşmazlığın bir tesbit davasına konu yapılabileceğini ve isbatın ayrıık durumu iddia eden tarafa ait bulunduğunu belirtir. (Top. Söz., Sh.: 57).

(22) **Despax**, sh: 260, No. 162.

(23) Yarg. 9 HD., 16.6.1969 T., 3553 E., 6799 K. ilâmın baş kısmına göre iddia ve mahkeme kararı şudur :

DAVA: Davacı avukatı, müvekkili belediye ESO. İşletmesinde çalışan işçilere belediye meclisi kararı ile kâr ve teşvik primi ödenmesinin kabul olunduğunu ancak bunun ne miktarda olacağına tereddüde düşüldüğünü ileri sürerek; tediyede nazara alınarak kârın tüm olarak işletme kâr mı yoksa Elektrik, Su, Otobüs gibi ayrı ayrı kısımlara bölünerek mi

nazara alınacağı hususunun tesbitini ve bu takdirde kâr etmeyen kısmın personelinin kâr ve teşvik primi alamamasındaki eşitsizliğin nazara alınmasını ve bu konuyla ilgili tatbikatın nasıl olması gerekeceğinin de yol gösterici şekilde tesbitini istemiştir.

KARAR: 1 — Tüm işletme safi kârının % 20 sinin işletme işçilerinin tümüne eşit olarak dağıtılmasına, 2 — Birinci maddedeki nisbetin 1965 yılı dahil, toplu sözleşmenin yürürlükte kaldığı sürece uygulanmasına karar verildiğine ilişkindir.

ARAÇ İÇERİSİNDE GEÇEN SÜRE İŞ SÜRESİNDEN SAYILIR

«1 — Şehirden uzakta bulunan işyerine işçileri toplu ve sürekli olarak kendi araçlarıyla götürüp getiren işveren yemek ve yatma imkânı hazırlamadıkça yolda geçen süre kanuni çalışma süresinden sayılır. Yarg. H. G. K., E. 968/9 - 865, K. 589, 25.8.969»

Kanun No. 3008, Mad. 40 - 110 506, Mad. 5 - 11
Hukuk Genel Kurulu Kararı

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı

Davacı, Ankara'ya 38 Km. uzaklıkta bulunan, işyerine işveren davalının temin ettiği vasıtalarla gidip geldiğini, bu yüzden, her gün için, bir saat gidip ve bir saat dönüş olmak üzere iki saatin yolda geçtiğini ileri sürmüş, araçlarda geçen zamanın çalışma süresinden sayılmasını ve % 50 zammı ile birlikte (3000) lira alacağının fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla davalı şirketten alınmasını istemiştir.

Davalı vekili verdiği karşılıklı; yolda geçen zaman için tazminat verileceğine dair bir kanun hükmü bulunmadığını, aralarındaki iş akdi hükümlerine göre davalının, işyerinde çalışmak üzere istihdam edildiğine, işyerine dilediği vasıta ile ve masrafı kendisine ait olmak üzere, muayyen saatte bizzat geleceğini, mesaisinin muayyen saatte başlayıp biteceğini ve bu suretle, işe gelip giderken geçen zaman için hiç bir ücret verilemeyeceğini, bu hususu daha önce kendisinin de kabul ettiğini, esasen davalının Amerikan Hava Kuvvetlerinin kiraladığı vasıtalarla yararlandığını, iş yeri aynı hava üssünde bulunduğundan, Hava Kuvvetlerinin bir cemilesi ve sosyal yardımı olmak üzere işçileri taşıdığını, işyerinin Gölbaşı nahiyesine yakın olması

sebebiyle davalının civar köylerden kolayca ev temin edebileceğini, umumî Haymana yolu üzerinde çalışan vasıtalarla da yaralanabileceğini, işyerinde yapılan işlerin 3008 sayılı Kanunun 40 maddesinin (b) bendinde tahdidi olarak belirtilen işlerden olmadığını, davalı şirketin yaptığı işlerin: (Askerî bina bakımı ve temizliği, makina ve motörlü vasıtaların bakımı, temizliği, tamiri, sevk ve idaresi ile yemekhane ve kantinin çalıştırılmasından) ibaret olduğunu, başka bir dosyada aynı mahiyeteki talebin reddine dair verilen kararın da Yargıtavca onanarak kesinleştiğini, iş yerine gidiş ve dönüş müddetleri, para hesapları ve miktarlarının da yanlış hesaplandığını bildirerek davalının reddini istemiştir.

Davalı şirkete ait iş yerinde çalıştırılan davalının Ankara'ya 38 Km. mesafedeki (Site : 23) denilen iş yerine her gün belli saatlerde otobüslerle götürülüp getirildiği, iş yerinde yemek ve yatak imkânının sağlanmadığı hususlarda taraflar arasında bir uyuşmazlık yoktur. Uyuşmazlık Ankaradan iş yerine toplu halde gidip gelen işçilerin, davalı şirkete ait otobüslerle taşınmış olup olmadıkları noktasında toplanmaktadır.

Davalı şirket vekili savunmalarında; davalıyı, müvekkili şirketin taşımadığını, iş yeri Amerikan Silâhlı Kuvvetlerine ait hava üssünde bulunduğundan Ankara ile iş yeri arasında işletilen otobüslerden Amerikan Kumandanlığının bir cemilesi ve sosyal yardım amacını güden müsaadesinden davalının da yararlandığını, bu otobüsler umumî servis otobüsleri olup, subay memur ve misafirlerin taşındığını, Amerikan Hava Kuvvetleri ile otobüs müteahhidi arasındaki muamelelerin, davalı şirketi ilzam etmeyeceğini ileri sürmüş ise de, aşağıda gösterilen sebeplerden dolayı bu savunma kökleşmiş

Yargıtay İçtihadlarına ve kanuna aykırı bulunmuş, kabule değer nitelikte görülmemiştir :

1 — Dosya içinde bir örneği bulunan ve delil olarak dâvacı tarafından ibraz edilmiş olan 30 Mayıs 1966 tarihli toplu iş sözleşmesinin 1 inci maddesinde : (Bu toplu iş sözleşmesi, bir tarafta Türkiye'deki Amerikan Silâhlı Kuvvetleri adına onu temsil eden, bundan sonra (idari işveren) diye adlandırılacak olan, sadece işçilere yakından ve nihai olarak nezaret, idare ve onların kontrolundan sorumlu Tuslog Kumandanı ve onun temsilcileriyle, bundan böyle sendika ile idarî işveren arasında «aracı müteahhit» diye bilinecek olan, sadece idarî işveren namına toplu sözleşmeler yapmak, bu toplu iş sözleşmesinden ve işçinin istihdamından doğan ihtilâflar idarî işvereni dâvalarda ve bütün diğer yetkili Türk makamları önünde selâhiyetle temsil etmekten sorumlu The Tumpene Company. Şirketi (Tumco), diğer tarafta ise bundan sonra sendika diye bahsedilecek olan sendikaya üye bütün işçiler namına bir toplu sözleşme aktedmeye yetkili Ankara Nato - İş Sendikası arasında aktedilmiştir) denilmesine göre; dâvalı Tumpene şirketinin, Amerikan (Tuslog) Kumandanlığının iç hizmetlerini görme müteahhidi bulunmakla beraber, aynı zamanda bu kumandanlığın bir temsilcisi olduğu ve işçi istihdamından doğan ihtilâflarda kumandanlığı temsile yetkili kılındığı anlaşılmaktadır.

2 — Dâvalı şirket ile, Türkiye Motör İş Sendikası arasında aktedilmiş olan 25 Ocak 1964 günlü toplu iş Sözleşmesinin 28 inci maddesinde : (Şirket işbu toplu iş sözleşmesinin şumulüne giren işyerlerinin bulunduğu üs için çalıştırılmakta olan ve şirket işçilerinin de işyerlerine gelip gitmelerinde bedelsiz olarak faydalandıkları otobüs servislerinin devam ettirilmesinin temini taahhüt ve garanti eder) denilmekte ve bu toplu iş sözleşmesinin 1 inci maddesinde, işyerinin Çerkez Höyük Köyünde bulunduğu açıklanmaktadır. Dâvacı vekilinin 10/1/1968 gününde kaydı yapılan dilekçesinde de, (Site : 23) denilen iş yerini, Çerkez Höyük Köyünde bulunduğu bildirilmiş olmasına göre, işçilerin Ankaradan Çerkez Höyük Köyündeki işyerine taşınmaları işinin, Amerikan Hava Kuvvetleri Kumandanlığı vasıtasıyla, bu kumandanlığın temsilcisi dâvalı (Tumpene) Şirketi tarafından temin olunduğu anlaşılmaktadır.

3 — Şehirden uzak ve 40 ncı maddede yazılı vasıfları haiz bulunan işyerine, işçileri toplu ve sürekli olarak kendi araçlarıyla götürüp getiren işveren dâvalı, işyerinde işçilere yemek ve yatmak imkânı ha-

zırlamadıkça yolda geçen süre İş Kanununun 40 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendindeki kanunî çalışma süresinden sayılır. İşveren bunun karşılığını işçiye ödemek zorundadır. Önceden bu hakdan vazgeçilmiş olsa dahi bu hükmün kamu düzeni düzeni düşüncesiyle kanuna konulmuş olması karşısında böyle bir vazgeçme geçerli olamaz. Aynı bendin son cümlesi uyarınca da bu sebeplerden dolayı işçi ücretleri hiç bir türlü eksiltmeye uğratılamaz. 3008 sayılı Kanunun 110. maddesinin 6 ncı bendinde : (40 ncı madde uyarınca kanunî çalışma süreleri içinde sayılan hallerden dolayı işçi ücretleri eksiltmeye uğratan işveren veya vekiline hafif para cezası verileceği) kabul edilmiş olması da 40 ncı maddedeki hükmün, kamu düzeni düşüncesiyle konulduğunu göstermektedir.

4 — İşverenin, işçileri, kendisinin temin ettiği araçlarla, şehir dışında bulunan işyerine götürüp getirmiş bulunması olayı sabit olunca, başkaca, delil aranmaksızın, taşınmanın bir gereğe dayandığı, bir atıfet olmadığı kabul edilir. Çünkü; iş hayatında, atıfetten önce, iktisadi gerekler dolayısıyledir ki, işveren işçi yararına bir iş yapar. Yani esas kural; böyle bir durumun lütuf eseri değil, iktisadi bir gereğin sonucu olmasıdır.

5 — Köylerimizde, yabancı ailelerin üç beş ay veya yıl gibi geçici süreler için kiralık ev bulması mümkün değildir. Hele bekâr kimselerin köy evlerinde bir oda kiralayarak barınmaları, köylerimizdeki sosyal anlayışa büsbütün aykırı düşer. Dâvalı vekilinin, dâvacı ve benzerlerinin yakın köylerde oturabileceklerini ileri sürmesi bu yüzden dahi kabul edilemez.

6 — 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 5 inci maddesinde araçların işyerinden sayılmış olması ve 11 inci maddesinin (e) bendinde; (sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında) meydana gelen kazanın (iş kazası) olarak kabul edilmiş bulunması da, araç içinde geçen sürenin, iş süresi olarak kabulü zorunluluğunu ortaya koyan kanunî sebeplerdendir.

Yukarıdaki bentlerde yazılı gerektirici sebeplere ve kararda gösterilen gerekçeye göre temyiz itirazları varit değildir. Direnme kararı kanuna ve usule uygun olduğundan diğer yönlerin incelenmesi için dosyanın Yargıtay Özel dairesine gönderilmesi gerekmektedir.

Sonuç : Dâvalı vekilinin temyiz itirazları gayrı varit, direnme kararı doğrudur.

İBRAMAME

«İbranamenin, reşit olmayan kimseden alındığı ve kanunî temsilcisinin de rızası olduğu iddia ve ispat olunmadığı cihetle; MK. 16 ya göre ehliyet yönünden geçerli sayılamaz. Yarg. 9 HD, E. 9122, K. 14716, 25.11.1968»

Kanun No.: MK, BK. mad. 16

Yargıtay Kararı

Dâvacının temyizi; «hasren» sendikal faaliyette bulunmasından dolayı işinden çıkarıldığı için istemiş olduğu tazminat talebile sınırlıdır. Mahkeme,

dâvacının bu talebini dahi ibranamenin varlığından bahsederek reddetmiştir. İbraname reşit bulunmayan dâvacı tarafından imza ve tevdi edilmiştir. İbraname verilmesine kanunî temsilcinin rızası bulunduğu iddia ve ispat olunmamıştır. Şu duruma göre MK. nun madde 16 ya göre ibranamenin ehliyet yönünden geçerli sayılması mümkün değildir. Kaldı ki, ibranamenin, veriliş tarihi ve muhtevası bakımından, anılan tazminatı da ihtiva ettiği söylenemez.

O halde temyiz itirazı kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

Sonuç : Temyiz edilen hükmün yukarıda gösterilen sebepten **BOZULMASINA**,

Toplantılar

Genel-İş Sendikası 4. genel kurulu yapıldı

Ekonomik ve sosyal dengesizlikle mücadelede Türk İşçi Hareketinin güçlü kuruluşu Genel-İş Sendikası

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (Genel-İş) nın dördüncü genel kurulu 23 - 25 Aralık tarihleri arasında Türk Standartlar Enstitüsü salonunda yapıldı.

Türk-İş Başkanı Demirsoy'un kongre başkanlığına seçilmesinden sonra, Genel-İş Sendikası Başkanı Abdullah Baştürk açış konuşmasını yaptı.

BAŞTÜRK'ÜN AÇIŞ KONUŞMASI

Konuşmasına Türk İşçi Hareketinin gelişmesini anlatarak başla-

yan Baştürk «ekonomik ve sosyal düzensizliklerin giderilmesi mücadelesine girişen Türk İşçi Hareketi, bir kere daha tutucu güçleri karşısında bulmuştur» dedi.

Baştürk daha sonra şunları söyledi :

«Dünden daha bilinçli olan Türk İşçi Hareketi, halkımızın geri kalmışlığını, yoksulluğunu, ezilip horlanmasını kader saydırmak isteyen bu güçlere hayat hakkı tanımamakta kararlıdır.»

Genel-İş Başkanı, yasalara dayalı geniş cepheli sendikal hareketin, toprak, vergi ve eğitim reformlarının gerçekleştirilmesini amaç olarak kabul ettiğini belirtti, dikta konusuna değinerek şöyle dedi :

«Komünizmin de, faşizmin de, teokratik devlet yönetiminin de insan haysiyetine aykırı olduğunu biliyoruz. Ekonomik dengesizliklerin sebep olduğu aşırı sol ve aşırı sağ cereyanların ise, yıkıntıyı daha da hızlandırmaktan öteye sonuç vermeyecek polis tedbirleriyle de-

gil, çağın öngördüğü ekonomik ve sosyal reformların öncelikle uygulanmasıyla önlenileceği inancımızı ifadede yarar görmekteyiz.»

HALİL TUNÇ «DEMOKRATİK REJİM KUTSALDIR» DEDİ...

Genel Kurulun birinci günü bir konuşma yapan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç «Türk Sendikacılık Hareketi demokratik rejimi kutsal bir ilke olarak benimsemiştir ve bu ilkeye gönülden bağlıdır. Demokratik rejim kuru bir laf değildir, demokratik rejim, toplumun refah seviyesini yükselten ve ona mutluluk getiren bir rejimdir» dedi.

Türk Sendikacılık Hareketinin, Türk toplumunda başarıya ulaştığını belirterek konuşmasına başlayan Halil Tunç, güçlü sendikanın üye sayısının az ve mazisinin kısa olması ile ölçülemeyeceğini, sendikacılık ilkelerine bağlı ve bunu benimsemis sendikaların güçlü ve ülkücü olduklarını, sendikacılığın bir ideal olduğunu söyleyerek şöyle dedi :

GENEL-İŞ KONGRESİNDE DELEGELER

Ekonomik ve sosyal mücadele

HALİL TUNÇ

«Demokratik rejim kutsaldır»

«İkbal için sendikacılığı basamak yapanlar muvaffak olmazlar. İkbal varsa, ideal tahakkuk etmez. Sendikacılık hareketi heyecan ister; felsefesinde bu vardır. Mücadele yapacağız; mücadelemiz, mağdur insanlara daha iyi bir hayat düzeyi sağlamak olmalıdır. Eğer biraz hırçınsak bu, mağdur insanların temsilcisi olmamızdandır.»

DEMOKRATİK REJİM KUTSALDIR

Türk-İş Genel Sekreteri demokratik rejim konusundaki tartışmalara da değindi, Türk Sendikacılık Hareketinin bu konudaki görüşlerini açıklayarak şöyle dedi :

«Türk Sendikacılık Hareketi, demokratik rejimi kutsal bir ilke olarak benimsemiştir ve bu ilkeye gönülden bağlıdır. Demokratik rejim kuru bir lâf değildir, demokratik rejim, toplumun refah seviyesini yükselten ve ona mutluluk getiren bir rejimdir. Demokratik rejim vardır deyip, temel sorunlara eğilmemek ve toplum yararına hareket etmemek, demokratik rejimi kâğıt üstün-

de kalmağa mahkûm eder. Türk Sendikacılık Hareketi, toplumu mutluluğa ulaştırmanın çarelerini aramaktadır ve bu bilince erişmiştir. Demokratik rejim için, toplumumuz için ve temsil ettiğimiz işçi kitlesi için sorunlara cesaretle eğilmek zorundayız. Ancak üzümlere ifade etmeliyim ki, Türkiye’de yurt sorunlarına ciddi olarak eğilen tek kuru-

luş işçi kuruluşlarıdır. Diğer kuruluşlar bigane kalmaktadırlar. Bu üzüntü verici olmaktadır. Bütün kuruluşları bu asil göreve davet ediyorum.»

BUNALIMDAN KURTULMANIN YOLU...

Halil Tunç, dünyanın bugün büyük bunalımlar içinde olduğunu ve bunun ekonomik nedenlere dayandığını söyledi, ekonomik sorunları çözülmemeyen ülkelerin bu bunalımlardan kurtulmasının çok güç olduğunu belirterek çeşitli örnekler verdi. Yurdumuzda da bu konuda ciddi bir sıkıntının var olduğunu belirten Türk-İş Genel Sekreteri şunları söyledi :

«Bugün Türkiye’nin de bir bunalım içinde olduğunu söylemeğe mecburuz. Bu bunalımın temelinde ekonomik sorunlar ve çeşitli kuruluşların siyasi kamplara ayrılarak parçalanmış bulunmaları yatmaktadır. Örneğin, öğrenciler kutuplaşmıştır. Öğretmenler katı görüşlerle parçalanmış, üniversitelerimiz bu kutuplaşmaların adeta merkezi haline gelmiştir. Bu ayrı kamplar, esnaf ve Odalar Birliğine kadar yayılmış, adeta Türkiye’de parçalanmamış, siyasi kutuplara ayrılmamış kuruluş kalmamıştır. Bunun tek istisnası Türk İşçi Hareketidir. İşçi kuruluşları, katı siyasi kutuplaşmanın dışındadır ve toplumu her hangi

BİR KONUK YABANCI SENDİKACI

«Türk İşçi Hareketinin gücü ile övünüyoruz»

GENEL-İŞ SENDİKASI BAŞKANI ABDULLAH BAŞTÜRK

Dünden daha bilinçli, dünden daha kararlı

bir bunalıma sürüklemeyen topluma yararlı bir düzenin kurulmasına çalışmaktadır. Yurdumuzda bunalımların önünü almak için bütün kuruluşlarla belirli noktalarda görüş birliğine varmak zarureti vardır. Ekonomik sorunlara hissi davranışları ötesinde ortak çözüm yolu bulma çabasının sarfedilmesi, görüş birliğine varılacak noktalardan en önemlisidir.»

ORTAK PAZAR

Ortak Pazar konusuna da değinen Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, bu konuda işçi hareketinin endişeleri bulunduğunu söyledi ve şöyle dedi :

«Türk ekonomisini yakından ilgilendiren Ortak Pazar konusunda bugüne kadar ciddi bir faaliyet gösterilmemiş, Ortak Pazar'ın Türk ekonomisine ne getireceği ve Türk ekonomisinden ne götüreceği, mesul kişiler ve organlar tarafından

GENEL-İŞ SENDİKASI İCRA KURULU

Göreve devam...

aramamakta, hemen hepsi siyasi ve hissi amaçlar taşımaktadır. İşçi hareketinin çok önem verdiği Ortak Pazar konusu adeta unutulmuş gibidir. Ortak Pazar Türkiye'nin geleceği bakımından çok önemlidir. Türkiye'nin geleceği, sanayileşmeye bağlıdır. Türk toplumunun ekonomik ve sosyal sorunları sanayileşmekle halledilecektir. Ekonomik ve sosyal sorunlarını çözümleyememiş toplumlar demokrasinin ateşli ve yılmaz müdafileri olamazlar. Görülüyor ki, demokrasinin ülkemizde varolup ya da olmaması, toplumun ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülmesine bağlıdır.»

FİYAT ARTIŞLARI

«Bizim de şikayetçi olduğumuz bir konuda hedefin bize yöneltmesi gerçekten acıdır. Türkiye'de fiyat artışlarının, toplu sözleşmelerle işçiye sağlanan zamlardan maydana geldiğini söylemek ciddi bir görüş değildir. Fiyat artışlarını etkileyen, işverenlerin aşırı kâr hırslından fedakârlık etmemeleridir» diyerek fiyat hareketlerine değinen Tunç, daha sonra işçi-memur ayrımı konusunda şunları söyledi :

«Bugün memurun, öğretmenin ve özellikle (D) cedvelinde çalışan hizmetlilerin huzursuzluğunun altında yatan ekonomik güçsüzlükleridir. Bunlar artık bu ağır yükü taşımayacak hale gelmişlerdir. Meseleyi çözümlemek için şiddet tedbirlerinden kaçınarak sorunlar üzerine eğilmek zorundayız.»

DİĞER

KONUŞMACILAR

Parlamento çalışmalarını, ücret adaletsizliği ve bunalımlar konusu üzerinde duran Metal-İş Federasyonu Başkanı Özdemir «Tarihi bir belge niteliğinde bulunan 23 ilke Türkiye'deki bunalımları çözümleyecek tek çaredir. Türk İşçi Hareketi olarak Türk-İş Yedinci Genel Kurulunda kabul edilen 23 ilkenin tüm olarak uygulanmasını sağlamak başlıca görevimiz olmalıdır» dedi.

Türkiye'de 33 kategoride ücret sistemi uygulandığını da belirten Özdemir, ücret adaletsizliğinin yaygın halde olmasının korkunç sonuçlar verebileceğini söyledi, Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt kanunlarında değişiklik yapılmasının zorunluğu üzerinde durdu.

Daha sonra söz alan Sağlık-İş Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, işçi-memur ayrımı üzerinde durdu, Anayasaya göre, çalışanların iki kategori üzerinde toplandığını belirtti, işçi ya da memurlardan başka üçüncü bir sınıfın bulunmadığını söyledi. Başoğlu, bu konuda sendikaların gereken ağırlığı koymaları zorunluğuna değinerek «Bu Türk İşçi Hareketinin varolup olmama meselesidir» dedi.

Başoğlu'ndan sonra konuşan Yol-İş Federasyonu Başkanı Halit Mısırlıoğlu da 23 ilkenin öneminden bahsetti «Türk halkına birşeyler vermek gerekir, elbirliği ile çalışmalıyız» dedikten sonra parlamentodan çıkması gereken tasarıları açıkladı.

Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı Kemal Özer de, madenlerin özel sektöre devre

DELEGELER OYLAMADA

Herşey Türk işçisi için

tartışılmamıştır bile... Meclislerimizde hergün gensoru önergeleri verilmekle, çeşitli konularda Meclis araştırması istenilmektedir. Fakat ne yazık ki, bunların hemen hiç biri yurdumuzun temel ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm

dilmesi hakkında bazı görüşlerin güç kazandığından yakındı «Buna bütün gücümüzle karşıyız. Mücadelemizde doktrin aramak hatalıdır» dedi.

SEÇİMLER

Genel Kurulda çalışma raporu üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra seçimlere geçildi; Abdullah Baştürk Genel Başkanlığa, Ertan Andaş ve Mustafa Sıgan Başkan Vekilliklerine, Hasan Okyar Genel Sekreterliğe ve İsmail Özbiçer Mali Sekreterliğe yeniden getirildi.

Basın-İş Sendikası genel kurulu

Basın işçilerinin
sorunları ele alındı

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç'un Başkanlığında 26 Aralık'ta yapılan Türkiye Gazeteciler ve Basın Sanayi İşçileri Sendikası (Basın-İş) 4'ncü Genel Kurulunda açış konuşması yapan Sendika Genel Başkanı Mustafa Ulucan, Türk işçilerinin birlik ve beraberlik içinde sosyal adalet düzeninin kurulmasına çalıştığını belirtti.

MUSTAFA ULUCAN

Açış konuşmasını yaparken

Ulucan, ekonomik sorunlara da değindiği konuşmasında şöyle dedi :

«Güntümüzde devlet iktisaden zayıf özellikle işçi, dar gelirli ve yoksulu himaye etmekle onun problemlerini çözüm-

Kaya Özdemir de Genel Kurulda bir konuşma yaptı ve Türkiye'nin gerçeklerine göre hazırlıklar tamamlanmadan Ortak Pazar'a girmemizin yararlı olamayacağını görüşünü öne sürdü. Türk Sanayinin Avrupa ile rakabete giremeyeceğini

BASIN-İŞ SENDİKASI GENEL KURUL DELEGELERİ

Tam bir dayanışma içinde

lemeye çalışmakla yükümlüdür. Bu çağdaş demokrasi ve hürriyet anlayışının da başta gelen gereğidir.»

ALİ NAILİ ERDEM'İN KONUŞMASI

Genel Kurulda bir konuşma yapan eski Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, kalkınmanın sadece ekonomik yapıyı güçlendirmekle değil, sosyal ve ekonomik gelişmenin birlikte yürütülmesiyle gerçekleşebileceğini söyledi.

Ekonomik kalkınmanın yurt şartlarına göre şekilleneceğini belirten Ali Naili Erdem, bu konuda sendikacılara da görevler düştüğünü belirtti, sendikaların bu görevi ancak güçlü olmalarıyla gerçekleştirebileceklerini, kanun için de sendika sayısını azaltmak yönünden çalışmalar yapmaları gerektiğini söyledi.

KAYA ÖZDEMİR

Metal-İş Federasyonu Başkanı

belirten Kaya Özdemir şunları söyledi :

«Avrupa sanayii ile rekabet edebilecek tek sanayi dalımız tekstildir. Ancak bu dalda bize gümrük indirimi sağlanmamakta, rekabetimiz önlenmektedir. Türkiye Ortak Pazar içinde tarım ülkesi olmamalı, sanayileşmeyi önleyecek bir Ortak Pazar karşısında dikkatli davranılmalıdır.»

Metal-İş Federasyonu Başkanı, İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanunu'nun çıkarılmasını, sendikalar Grev ve Lokavt kanunlarının günnün şartlarına uydurulmasını da istedi.

RAPOR

Basın-İş 4. Genel Kuruluna sunulan çalışma raporunda aşırı akımların dikta hevesi karşısında tam bir dayanışma içinde mücadele edilmesi gerektiği belirtiliyor, aşırı sağ ve aşırı solun, demokratik rejimi yıkma hevesi içinde ol-

duğu öne sürülerek şu görüşe yer veriliyordu :

«Aşırı solun ekonomik problemleri istismarına karşı, aşırı sağ da en mukaddes duygu olan dini istismar etmek peşinde koşmaktadır. Bu ortamda işçiler ve sendikalar her zamankinden daha uyanık olmalıdırlar. Devrimiz sosyal adalet çağıdır. Sosyal adaletle dayanan ileri bir düzen kurmak ve kalkınmayı gerçekleştirmek için Anayasamızın ve Türk ulusunun seçtiği yol, demokratik rejimdir. Hür ve bağımsız sendikacılık hareketinin ancak demokratik rejimlerde gelişebileceği asla hatırdan çıkarılmamalı, aşırı akımların dikta hevesi karşısında tam bir dayanışma içinde mücadele edilmelidir. Bu mücadelenin rehberi 1961 Anayasasının çizdiği sosyal adaletçi, hürriyetçi yol ve Atatürk devrimleridir.»

TOPRAK REFORMU

Basın-İş'in çalışma raporunun «sosyal ve ekonomik konular» bölümünde toprak reformuna da değinilmekte ve «Türk İşçi Hareketi, sosyal adaletin gerçekleşmesi, tam çalışmanın sağlanması, milli gelirin artması ve herkesin, insanlık haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesine ulaşması için toprak reformunun yapılması gerektiği inancındadır» deniyordu.

ASGARİ ÜCRETLER

İşçi ve ailesinin geçinebileceği en az ücreti gösteren «asgari ücret» in, «endüstri ve tarım işçilerinin insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesine ulaşmalarında bir adım» olarak nitelendiği rapordan şunlar kaydediliyordu :

«İster özel, ister kamu sektöründe olsun, asgari ücretlere uyulması bir kanun emridir. Hiçbir işveren, hiçbir işçisine bu ücretlerin altında para ödeyemez. Bu ücretleri ödemek istemeyen, bu suretle de kanunsuz davranışlara giren her işveren, karşısında sadece hakkını çiğnediği işçiyi değil, Türk işçi hareketinin tamamını bulacaktır.»

NURETTİN YERDELEN

Basın işçisinin temsilcisi

MESLEKİ EĞİTİM

Raporda daha sonra «önümüzdeki dönem toplu iş sözleşmesi çalışmalarının, basın teknisyenlerine ve fikir işçilerine ileri imkânlar getireceği muhakkaktır» deniliyor, «basında mesleki eğitim» konusuna değinilerek şunlar belirtiliyordu :

«Üzülerek ifade edelim ki, halâ yurdumuzda san'at okullarına bağlı bir matbaacılık bölümü kurulamamıştır. Bir ülkenin bütünlüğünde dilin önemi bilinen bir gerçek olmasına rağmen, gelmiş geçmiş hükümetler, yayınları dizen, tertip eden ve basım matbaa işçisi için bir eğitim müessesisi kurmamıştır. Eğitimde reformdan söz edilirken, herşeyden önce eğitim malzemelerini hazırlayanların yetiştirilmeleri üzerinde durulmalıdır. Zira eğitim herşeyden önce yayın yoluyla olur. Bu noktaya hükümetin ve ilgililerin dikkatini çekmek isteriz.»

İki gün süren çalışmalarından sonra seçimler yapıldı ve Genel Başkanlığa Mustafa Ulucan, Genel Sekreterliğe Nurettin Yerdele ve Genel Saymanlığa Şerafettin Tokmen yeniden getirildiler.

TÜTÜN MÜSKİRAT FEDERASYONU FESHEDİLDİ

AYNI işkolunda iki sendikayı birleştirmek amacıyla, Tütün Müskirat ve Gıda İşçileri Sendikaları Federasyonu ile Tütün Müskirat ve Gıda İşçileri Sendikaları TEK GIDA-İŞ sendikasına katılmak üzere Müskirat Federasyonu 6 Aralık günü yaptığı olağanüstü genel kurulunda fesih kararı alındı. Böylece her iki kuruluş da fesih işlemlerini tamamlayıp Tek Gıda-İş Sendikası resmen kurulmuş oldu.

DENİZCİER'İN KONUŞMASI

Genel Kurul Federasyon Başkanı İbrahim Denizcier'in konuşması ile açıldı. Daha güçlü bir kuruluş kurmak amacıyla fesih kararının alınması gereğine işaret eden Denizcier «17 yıl önce kuruluş olan Federasyonumuz tarihi görevini yaparak yeni bir döneme giriyor. Böylece bugünkü toplantıda, Federasyon Tek Gıda-İş Sendikasına katılacak ve kendini feshedecektir. Kuruluşunda bulunan insanlar olarak bu hareket bizleri üzmektedir. Ancak Türk-İş teşkilatlanma prensiplerine göre daha da güçlü bir kuruluş içinde toplanacağımız için üzüntümüzü gidermekteyiz» dedi.

Denizcier'in kısa konuşmasından sonra Başkanlık divanı seçimleri yapıldı ve Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy Başkanlığa, Şevket Yılmaz ve Halit Mısırlıoğlu da Başkanvekilliklerine getirildiler.

Demirsoy, olağanüstü kongrenin önemini belirtti «fesih karardan üzüntülüüz, ancak daha iyi günlerin geleceği kanısı ile bu üzüntümüz hafiflemektedir» dedi.

Delegelerin çeşitli işçi sorunları üzerindeki görüşlerini belirtmelerinden sonra, konuk sendikacıardan, Hasan Türkay, Burhanettin Asutay, Abdullah Baştürk birer konuşma yaptılar, son olarak da fesih ve Tek Gıda-İş'e katılma ile ilgili rapor okundu ve oybirliği ile kabul edildi.

Kısa süren Genel Kurul çalışması ile Müskirat Federasyonu da Tek Gıda-İş'e katılarak güçlü bir sendika resmen kurulmuş oldu.

Dış ticaret

İthalatçıların oyunu...

Sağlık Bakanı, Bakanlığının direkt ithalattan sağladığı kazancı açıkladı

VEDAT ÂLİ ÖZKAN

Gerçekçi

SAĞLIK ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Âli Özkan, geçtiğimiz ay Bütçe ve Plan komisyonunda yaptığı konuşmada, ilk defa geçen yıl uygulanan «direkt» ithalat ile, Türkiyede piyasa değeri 29 milyon lira olan tıbbi cihaz ve malzemenin 13 milyon liraya satın alındığını açıkladı. Bakan'a göre, doğrudan doğruya fabrikalardan yapılan bu ithalat ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 16

milyon lira tasarruf sağlamış bulunuyor.

«İTHALATÇILARIN OYUNUNA GELMEMEK İÇİN»

Sağlık Bakanı, Bütçe Plân Komisyonunda, «Sağlık Bakanlığının fabrikalardan direkt ithalat yapmış olmasından» dolayı bazı milletvekilleri tarafından tenkid edil-

“Programla bağdaşmaz,, mış !..

BİR bakan, «bakanlığımın ihtiyacı olan malzeme ve cihazı bakanlık olarak ithal edip, bu suretle 6-7 milyon lira kâr sağlayacağım, bu parayı da halkım için sarfedeceğim» diyor.

Sen misin bunu diyen?

Çıkıyor bir takım kişiler, «bunu yapamazsın, o 6-7 milyon lira bizim kazancımızdır. Biz o parayı üç-beş kişi aramızda bölüşeceğiz» diyorlar ve tehdit havası içinde bazı görüşler ileri sürüyorlar.

Böyle bir tutum, yani devletin çıkarının korunması, «hükümetimizin, Adalet Partisinin programı ve İcra Plânıyla kafiye bağdaşmaz» mış bu çevrelere göre.

Şimdi bu şahıslara sormak lazım: Hangi hükümetin hangi programı, hangi partinin programı ve ilkeleri, hangi ic-

TÜRK-İŞ İTİP ticaret görüşü

«Dış ticaret düzeninde gerekli değişiklikler yapılarak üretici, köylü ve çiftçilerin, sanayicilerin ve devletin kendi ithalat ve ihracatlarını kendi kuruluşları yoluyla aracısız olarak yürütmeleri için gereken tedbirlerin alınması ve bu konuda gerekli çalışmaların süratle gerçekleştirilmesinin sağlanması için Türk-İş ilgililer nezdinde tüm ağırlığı ile gereken teşebbüsü yapacaktır.»

TÜRK-İŞ YEDİNCİ GENEL KURULUNDA KABUL EDİLEN DİŞ TİCARET GÖRÜŞÜ

halatçı firmanın oyununa gelmek için yaptık» dedi ve şöyle devam etti :

«Direkt ithalat ile piyasa değeri 29 milyon lira tutan tıbbi cihaz ve malzemeyi 13 milyon liraya satın aldık. Aradaki fark 16 milyon liradır.

ra plânı üç-beş kişinin çıkarının, devletin, bütün bir ulusun çıkarının üstünde tutulmasını öngörür.

Üstelik bakanın bu yolda hareketi «dış ticaretin devletleştirilmesi istikametinde atılmış bir adım olacaktı»...

Gördünüz mü felaketi, böyle bir adım atıldı mı, ne olacak ithalatçıların hali... Ne olacak memleketin hali...

Bu kişilere göre, bütün bu felaketleri önlemek için Sağlık Bakanlığının malzeme ve cihazlarını yine ithalatçıların aracılığıyla getirmeli, milyonlarca lira kârı bu kişilerin alması sağlanmalı...

Biraz daha gayret etseler, adamlar, «dış ticaretin devletleştirilmesi istikametinde atılmış adım»a engel oldukları, yurdu böyle bir felâketten kurtardıkları için kendilerine madalya verilmesini de isteyecekler.

Bu kadarına da yüzsüzlük denir...

İTHALATÇILARIN OYUNU

Daha önce de uyardıktık...

mesi üzerine yaptığı konuşmada «fabrikalardan direkt ithalatı, fa-hiş kârlar peşinde koşan birkaç it-

Bu paranın devlete kalmasını sağlamak bir yurtseverlik görevidir. Biz bunu yaptık.»

İthalattan sağlanan kazanç

Sağlık Bakanının açıklaması bir takım çevrelerde telaş yarattı

Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan'ın Sağlık Kurumlarının ihtiyacı olan tıbbi cihazların Bakanlık tarafından ithal edileceği ve böylece 5-7 milyon lira tasarruf sağlanacağını açıklaması, dış ticaretle ilgili herhangi bir tartışmadan, vebadan korkar gibi türken bazı çevreleri karıştırdı.

Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan, firmalar aracılığıyla yapılan ithalatın Sağlık Bakanlığınca daha pahalıya malolduğu görüşünden hareketle, röntgen cihazları, cerrahi aletler ve diğer tıbbi teçhizatı doğrudan doğruya Bakanlığın ithal etmesi halinde, büyük tasarruf sağlanabileceğini düşüncü, tasarruf edilen bu paranın sağlık hizmetlerine harcanmasını planlamış ve bu görüşünü kamuoyuna açıklamıştı.

TELAŞLANANLAR

Sağlık Bakanının bu davranışı elbette ki gerçekçi, devletin ve ulusun çıkarlarını ön planda tutan bir görüştü. Ama ne var ki, Türkiye'de, kendi çıkarlarını herşeyin üstünde tutanlar da vardı ve bunlar, çıkarlarına uzandı mı, ortalık birbirine katmakta, gerçekten büyük bir malaret kazanmışlardı.

Sağlık Bakanı Özkan da bu çevrelerin bu davranışından kendin-

VEDAT ALİ ÖZKAN
Ölümlü bir adam

ODALAR BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİNE GÖRE

Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreteri Namık Kemal Savun'un 19 Mayıs günü Anadolu Ajansına verdiği bir açıklamada şöyle dedi:

«Herkesten fazla ihtisasa değer vermesi lazım gelen sayın Sağlık Bakanımızın bakanlığına merdu devlet hizmetleri arasında yer almayan ve alınması da hiç bir şekilde tevziz edilmeye-

TÜRK-İŞ GÖRÜŞÜNÜN HAKLILIĞI

Telaşlılar çoğalıyor

Özkan, «direkt ithalat yapılacağı» haberleri üzerine bazı ithalatçı firmaların gazetelere ilânlar vererek, «bu teşebbüsün hiçbir fayda sağlamayacağını, kendilerinin bakanlıkça yapılacak ithalatın yüzde 5 daha ucuz ithalat yapmaya hazır oldukları» yolundaki beyanlarını hatırlattı ve şunları söyledi:

«Bu firmalara birer telgraf çekerek, taahhütlerini yerine getirmeye davet ettim. Fakat hiçbirisi ortaya çıkmadı. Direkt ithalat ile kanser tedavisinde kullanılan Kobalt-60 cihazını 1 milyon 12 bin 497 liraya satın aldık. Bu cihazın Türkiye'de satış fiyatı ise, maalessaf 2 milyon 47 bin 430 liradır. Arada 1 milyon liralık fark vardır.

Yirmi adet komple ameliyat masasının piyasa rayici

1 milyon 290 bin liradır. Biz bunları direkt ithalat ile 644 bin 346 liraya satın aldık. 215 adet mikroskopu, piyasa fiyatı 540 bin lira iken, 269 bin 676 liraya ithal ediyoruz. Diğer kalemlerde de fark hep bu ölçülerdedir.»

TARTIŞMALARIN BAŞLANGICI

Sağlık Bakanının bir süre önce Sağlık Bakanlığının ihtiyacı olan malzemeyi doğrudan doğruya ithal edeceğini açıklaması üzerine, kamuoyu bir tartışmaya tanık oldu.

İthalatçılar, gazetelere ilânlar vererek, bu tutumundan dolayı Özkan'ı kınamış, Sağlık Bakanlığının direkt ithalat yapamayacağını, yapsa bile bu işten kazanç sağlayamayacağını belirtmişlerdi. Oda-

lar Birliği Genel Sekreteri ise aynı konuda yaptığı açıklamada «bu tutumun dış ticaretin devletleştirilmesi istikametinde atılmış bir adım olacağını» söylemiş ve bu nedenle yüzünden, bu tutumdan vazgeçilmesini istemişti.

Bütün bu davranışlar, bir telaşın ifadesiydi.

Ancak Sağlık Bakanlığının, direkt ithalat yapmakta ısrar etmesi üzerine ortaya çıkan gerçek, dış ticaret konusunda yapılan tartışmalara yeni bir yön verebilecek nitelik taşıyor.

YILLARCA ÖNCE

Dış ticaretin belli ölçülerde devletleştirilmesi konusu, yıllarca önce Türk-İş tarafından öne sürülmüş ve belli çevrelerin şiddetli bir tepkisiyle karşılaşmıştı. Parla-mentonun bazı üyeleri (Bütçe Komisyonu Başkanı dahil) ve zamanın Hükümet Başkanı başta olmak üzere, ihracatçılardan, ithalatçılardan, Ticaret Odalarından, bir kısım işverenlerden bu görüşü «tel'in» sözleri işitildi.

Ancak bu protestolara rağmen, Türk-İş görüşünü savunmaya devam etti.

Türk-İş 7'nci Kongresi oybirliğiyle kabul ettiği 23 ilke arasında, dış ticaret konusuna da değinerek, «dış ticaret düzeninde, değişiklikler yapılarak, üretici, köylü ve çiftçilerin, sanayicilerin ve devletin kendi ithalat ve ihracatını kendi kuruluşları yoluyla aracılar olarak yürütmeleri»ni önerdi.

İTİRAZ EDİLEMİYECEK BİR GERÇEK

Türk-İş'in dış ticaret konusundaki görüşünü ortaya atmasından bu yana geçen süre içinde, dış ticaret yine ithalatçı ve ihracatçılar, yani araçlar eliyle yürütülmeye devam olundu.

Ancak, Sağlık Bakanlığının giriştiği direkt ithalat yolu bazı gerçekleri kamuoyuna duyurmaya başladı. Telaş bundan dolayı da arttı.

Bütçe Plan komisyonunda Sağlık Bakanının tenkidlere hedef olması, bu telaşın parlamentoya aksettirilmiş olduğunu gösteriyor.

ZAMLAR VE İŞÇİLER

Son zamanlarda gazetelerin sütunlarını hergün yeni bir zam haberi işgal etmeye başlamıştır. Gün geçmemektedir ki, zam zincirine yeni bir halka eklenmesin. Özellikle büyük kentlerimizde, zamlar, zaten geçim zorluğu içinde bulunan halkımızı büsbütün zor duruma düşürmekte, küçük bütçelerin açıkları gittikçe büyümektedir.

Mamullerine zam yapılmasını isteyen, ya da kendiliğinden zam yapan işverenlerin, bu tutumlarını haklı göstermek için ileri sürdükleri gerekçe, «işçi ücretlerinin artmış olması»dır. Bu suretle işverenler, eski alışkanlıklarını sürdürerek, en makûl ücret isteklerini dahi karşılamamak için kamuoyunun işçi hareketi üzerinde baskısını sağlama gayreti içine girmişlerdir.

DENGESİZ DALGALANMALAR

Gelişmiş ülkelerde fiyatların genellikle düzenli oluşuna karşı, az gelişmiş, ya da gelişmekte olan ülkelerde fiyatlarda hızlı artışlar ve dengesiz dalgalanmalar görülmektedir. Günümüzün ekonomik meseleleri arasında ücretler ve ücretlerin gerçek değerini belirleyen fiyatlar önemli yer tutmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde, toplumun belli başlı problemini, ücret ve fiyat ilişkileri teşkil etmektedir. Para, herkes için olduğu gibi, işçi için de bir gaye değil, geçimini sağlayan bir vasıttır. Bu yüzden, fiyat hareketleri, işçinin alım gücünü, dolaşıyla yaşama düzeyini, etkilediğinden işçiler için hayati önem taşımaktadır.

Gelişmiş ülkelerin fiyat ve ücret grafikleri büyük iniş ve çıkışlar kaydetmemekte, grafik eğrileri düzenli bir şekilde artmaktadır. Ancak, fiyatlar ücretlerden daha yavaş yükseldiği için rafah artışı gerçekleşmemektedir.

Yurdumuzda ise fiyat artışları anormal bir seyir izlemekte, başıboş ve her türlü denetimden uzak bir şekilde hızla yükselmektedir. Uluslararası bir istatistiğe göre, fiyat artışları yönünden yurdumuz Peru'dan sonra ikinci gelmektedir. İşverenler, büyük bir insafsızlıkla, bu fiyat artışlarını işçi ücreti artışlarına bağlayarak, gerçek nedeni kamuoyundan gizlemektedirler.

DÜŞÜK ÜCRET, YÜKSEK KÂR...

İşverenler, bu arada soyut bir iddia olmaktan öteye gidemeyen bir görüş ileri sürerek, «ücret artışlarının enflasyon yaratacağı, fiyatları yükselteceği»ni söylemektedirler. Yurdumuzda, emekleriyle geçinenler, batı ülkeleri işçilerinden farklı olarak, milli gelirin pek az kısmını elde edebilmektedirler. Maliyetlerde de ücretlerin payı çok düşük, buna karşı kârlar çok yüksektir. Ücret artışları, çok yüksek kârlardan vazgeçilip, makûl kârlara rıza gösterilerek, karşılandığı ölçüde enflasyon tehlikesi azalacak, fiyatlarda düzen sağlanabilecektir. Bu nedenle, fiyat artışları ve enflasyonla mücadelede asıl gözönünde tutulması gereken «kâr» lar olmalıdır.

Ücretlerden fedakârlık isteyenler, önce kârlarından fedakârlık etmeyi öğrenmelidirler. Kârlar ve kârlardaki artışlar açıkça ortaya konmadığı sürece, ücretlerin enflasyon yaratacağı ve fiyatları arttırılacağına söylenmesi samimi bir davranış değildir.

KAMUOYU YANILTILIYOR

Son zamlar arasında kamuoyunu en çok ilgilendiren içki fiyatlarının arttırılması olmuştur. Tekel Bakanı, içki fiyatlarının arttırılması için gerekçe gösterirken, «toplu sözleşme ile işçi ücretlerine yapılan zam»dan bahsetmiştir. Tekel Bakanlığı ile Türkiye Tütün Müskirat Federasyonu arasındaki toplu sözleşme yapılabilecek tam

Son zamlara gerekçe olarak işçi ücretlerinin artmış olması ileri sürülmektedir. Oysa işçi asgari ücretlerle olsun, toplu sözleşmelerle olsun, işçinin eline geçen para, onun geçimine yetmemektedir. Zamların asıl nedeni, işçi ücretlerinin artması değil, işverenlerin kârlarından fedakârlık yapmamalarıdır.

Yazan

HALİL TUNÇ

Türk-İş Genel Sekreteri

21 ay olmaktadır. Bu toplu sözleşme ile, 1968 Mart ayından itibaren işçilerin ücretleri iki lira, 1969 martından itibaren de iki lira daha arttırılmıştır. Buna karşı, bu yılın Şubat ayında tekel maddelerine büyük ölçüde bir zam yapılmıştır. Şu sırada, işçiye ne herhangi bir zam yapılmış, ne de herhangi bir toplu sözleşme imzalanmıştır. Tekel Bakanının, işçi zammına gerekçe olarak, işçi ücretlerindeki artışı göstermesi, bu şartlar altında, gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır. Tekel Bakanını bu yola iten, olsa olsa ,kamu sektörünün de özel sektörle aynı paralele girerek, pahalılığın suçunu işçilere yüklemek istemesidir.

Bu arada, Paşabahçe cam Fabrikası mamulleri ile ekmek fiyatlarına yapılan zamlar için de aynı gerekçe ileri sürülmektedir. Paşabahçe fabrikasında yıllardanberi binlerce işçi 10-12 lira gündelikle çalıştırılmış; işçiler karınlarını dahi doyurmaya yetmeyecek bir ücretle çalışmak zorunda kalırlarken, fabrika milyonlarca lira kâr etmiştir. Bugün, işçisine, günde brüt 19,50 lira ödeyen işveren, bu para ile İstanbul gibi bir şehirde geçinmenin imkânsız olduğunu düşünmek gereğini bile duymadan, ücretlerin artmasından şikâyetçi olmakta ve kamuoyunu da işçi ücretleri aleyhinde bulunmaya zorlamak için, bunu, mamullere yapılan zammın nedeni olarak ileri sürmektedir. Paşabahçe Fabrikasının bir yıllık net kârını kamuoyuna açıklaması halinde görülecektir ki, bu anormal kârdan bir parça fedakârlık, mamullere zammı gerektirmeyecektir.

Ekmek fiyatları artırılırken, işçi ücretlerinin yükselmiş olduğu gerekçesini ileri sürmek büsbütün gülünçtür. Fırın işverenleri her zam isteyişlerinde bu gerekçenin ardına sığınakta, işçilerin ücretlerinde meydana ge-

len ve bir ekmeğe bir kuruştan daha az akseden ücret artışlarına karşı en az 5-6 kuruş zam almaktadırlar. Son zamanda da böyle olmuştur. Fırın işverenleri, en ilkel ve zor şartlarda çalışan işçilerin aldıkları 18 lira brüt gündeliği kamuoyuna çok yüksek göstermekte, ama bu arada kendileri, kârlarını büyük ölçüde arttırmaktadırlar.

İŞÇİ YİNE ZOR DURUMDA...

İşçilerin, asgari ücretlerin yükselmesi ,ya da toplu sözleşmelerle elde ettikleri zamlar, fiyat artışlarıyla elinden gitmekte, toplu sözleşme düzeninin hedefi olan «işçinin hayat şartlarını yükseltme» bir hayal olmaktadır. Bu, yurdumuzda yılların yerleştiği «kârdan fedakârlık etmeme» alışkanlığının bir sonucu olmaktadır. Toplu sözleşme düzeninin yurdumuzda yerleşmesinden önce de işverenler aynı yolu tutmaktaydılar. Örneğin, o zamanlar vergilerde meydana gelen bir artış, işverenlerin kârlarından karşılanmamakta, maliyete, dolayısıyla tüketiciye intikal ettirilmekteydi. İşverenler, şu sıralarda da aynı yolda devam etmektedirler. İşçi ücretlerinde meydana gelen ufak bir artış, en az üç-beş kat fazlasıyla maliyete intikal ettirilmekte, işverenler, zammın beşte dördünü kârlarına eklerken, günlük geçimini bile sağlayamayan işçilerin eline geçen gülünç denecek kadar az parayı, zam gerekçesi olarak ileri sürmektedirler.

Bu durumda devlete düşen en büyük görev, ekonomik hayatın düzenlilik içinde geçmesi için gerekli tedbirleri almaktır. Bu yapılmadığı sürece, zaten, adaletsiz olan gelir dağılımı, sınıf ayrılıklarının derinleşmesine yol açacak ve bu, günün birinde toplumda patlamalara sebep olabilecektir.

İşçi hareketi

Sağlık işçilerinin pasif direnişi

Sosyal Sigortalar Kurumunun sağlık işçileri arasında farklı işlem yapması tepki yarattı

iki gün sonra Eskişehir Sigorta hastanesinde de direnişe başlandı.

TÜRK-İŞ DESTEKLİYOR

Sağlık işçilerinin bu direnişi, Türk-İş tarafından da dikkatli izlendi ve haklı davranışlarının desteklendiği belirtildi.

Sağlık-İş yöneticileri, Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, ve Genel Sekreter Halil Tunç ile yaptıkları

SOSYAL Sigortalar Kurumu sağlık ünitelerinde çalışan işçiler, Aralık ayı içinde pasif bir direnişe başladılar.

Fazla mesai ücretlerinin bütün işçilere verilmemesi yüzünden bu kararı olan sağlık işçileri, Ulus, Dışkapı ve Samanpazarı tesislerinde, öğle tatili sırasında toplu halde işyerlerini terkettiler.

Bu konuda bir açıklama yapan Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, işçiler arasında yaratılmak istenen farklı işlemin büyük bir huzursuzluk doğurduğunu ve meydana gelebilecek üzücü olaylardan işverenin sorumlu olacağını bildirdi.

Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanlığı, bu tutumun devamı halinde „Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı bütün işyerlerinde «pasif direniş»e geçeceklerini açıkladı.

Sendika'nın bu açıklamasından

SAĞLIK İŞÇİLERİ

Haksızlığa karşı direniş

Petrol-İşin sözleşmesi

Petrol-İş Sendikası, Shell Şirketinin bütün Türkiye'de ki işyerlerinde çalışan üyeleri adına Mayıs ayından beri devam ettirdiği toplu sözleşme görüşmelerini sonuçlandırdı ve üç yıl süreli sözleşme imzaladı.

1 Nisan'dan geçerli olan yeni sözleşme ile 23.20 lira ücret zammı, 25 lira çocuk parası, 35 lira aile zammı, kıdem tazminatı da kademeli olarak 21 gün ile 60 gün arasında ve işçinin ölümü halinde 50 bin liradan az olmamak üzere tazminat sağlandı.

Sendika yöneticileri, sözleşmenin işçiler arasında büyük sevinç yarattığını bildirdiler.

görüşmeden sonra «daha güçlü olarak mücadeleye kararlıyız» dediler.

Aralık ayı son bulduğu günlerde, anlaşmazlık henüz çözümlenemedi.

Tez Büro-İş sözleşme imzaladı

Tez Büro-İş Sendikası, Emekli Sandığında çalışan üyeleri adına yürütmekte olduğu toplu sözleşme görüşmelerini olumlu sonuçlandırdı.

Aylıklara seyyanen 100-150 lira arasında zam, kanuni izinlerde artış, ölüm ve doğum yardımları ile iş güvenliği sağlandı.

MEHMET SINGİR

Büyük kayıp

TEKSİF SENDİKASI BAŞKAN VEKİLİ MEHMET SINGİR GÖREVİ BAŞINDA VEFAT ETTİ

Teksif Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Singir 26 Aralık günü, Sendika merkezindeki odasında çalışırken, geçirdiği bir kalp krizi sonunda masasının başında vefat etti.

Üç yıldan beri Teksif Genel Başkan Yardımcısı olan Singir başarılı bir sendikacı olarak tanınan, işçiler ve sendikacılar tarafından sevilen bir kişi idi.

Singir'in genç denebilecek yaşta hayata gözlerini yumması derin bir üzüntü yarattı.

Evli ve iki çocuk babası olan Singir'in cenazesi 27 Aralık'ta doğduğu yer olan Kayseri'ye gönderildi. Teksif Sendikası Genel Başkanı Adana Milletvekili Şevket Yılmaz, Genel Sekreter Senatör Vahap Güvenç ve çeşitli sendika yöneticileri cenaze töreninde bulunmak üzere Kayseri'ye gittiler.

Türk-İş merhuma tanrıdan rahmet, kederli ailesi ve sendikacı arkadaşlarına başsağlığı diler.

GREVCI İŞÇİLER

Hak alınincaya kadar

Teksif'in „Deka” grevi

**Hakkın verilmediği
yerde direnme...**

T EKSİF Sendikası, İstanbul'da tekstil fabrikasında çalışan 250 üyesi adına yürüttüğü toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varamaması sonucu 27 Aralık'ta greve başladı.

Sendika tarafından bu konuda yapılan bir açıklamaya göre, grev, işverenin bir yıldan beri, ücret zammı vermemesi, bayram yövmiyelerini ödememesi, diğer sosyal yardımları kabul etmemesi ve birikmiş olan 300 bin lira tutarındaki işçi alacaklarını vermemesi sonucu doğdu.

Grev yerinde işçileri ziyaret eden Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi Nejat Karacagil bir konuşma yaptı ve «hakkın verilmektenmediği yerde, haklarımızı almak için direnmek, demokrasinin ve uygarlığın bizlere tanıdığı haklardır. Bu inanç içinde hakkımızı alana kadar grevimizi sürdüreceğiz» dedi.

2000 TEKSİF İŞÇİSİ YÜRÜYÜŞ YAPTI

Konya Ereğlisi Sümerbank fabrikasında çalışan Teksif Sendikası'na bağlı 2000 işçi, fabrika müdürünün davranışı yüzünden sessiz bir yürüyüş yaptı.

Olasız geçen yürüyüş sırasında, fabrika müdürünün işçilere karşı tutumu kınandı ve davranışlarının son bulması istendi.

Oleyis sendikası iki sözleşme imzaladı

Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri Sendikası (OLEYİS) ile Marmara Oteli arasındaki toplu iş sözleşmesi Aralık ayı ortalarında imzalandı.

Görüşmelerde anlaşmaya varılamaması üzerine Sendikanın önceden aldığı grev kararından sonra, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk'ün arabulma çalışmaları olumlu sonuçlandı ve Marmara Otelinde çalışan 251 işçi ücret artışı ve sosyal haklara kavuştu.

Marmara otelinde ilk defa yapılan iki yıl süreli sözleşme ile yüzdeli çalışan işçilere 100-150 lira ücret artışı ve ücret garantisi sağlandı, diğer ücretlilere de seyyanen 75 lira zam yapıldı.

Sözleşmede, üç kategori üzerinden ikramiye verilmesi de kabul edildi, taban 500, orta 750 ve tavan 1000 lira tesbit edildi. Ölüm, doğum ve diğer sosyal yardımlar konusunda da anlaşmaya varıldı.

ATATÜRK ORMAN ÇİFTLİĞİNDE

Oleyis Sendikası, ayrıca Atatürk Orman Çiftliği yemek servisinde çalışan üyeleri adına bir süredir devam ettirdiği sözleşme görüşmelerini sonuçlandırarak ücret artışı sağladı.

Sözleşme ile, ücretlerde birinci yıl 250, ikinci yıl 225 kuruş olmak üzere 475 kuruş ücret zammı, günde iik öğün yemek, iş elbise ve ayakkabısı ile ölüm ve doğum yardımları ve çeşitli sosyal haklar alındı.

İş uyuşmazlıkları ve çözüm yolları konulu seminer

C ALIŞMA Bakanlığınca düzenlenen ve dört gün devam eden «İş Uyuşmazlıkları ve Barışçı Çözüm Yolları» konulu seminer Kasım ayı içinde Türk-İş toplantı salonunda yapıldı.

Çalışma Bakanlığı mensupları ile işçi ve işveren kuruluşları temsilcilerinin katıldığı seminerde Prof. Kemal Oğuzman, Prof. Turhan Esener, Doç. Metin Kutal, Amerikalı uzman William J. Meagher, Çalışma Bakanlığı müsteşarı Sebati Yalçın ve Bakanlık uzmanları konuşmacı olarak hazır bulundular.

Seminerin son günü yapılan panel münazaraya, Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi Başkanı Doç. Nevzat Yalçıntaş, Çalışma Genel Müdürü Muvaffak Sami Onat, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, İşveren Konfederasyonu Hukuk Müşaviri Kubilay Atasayar katıldılar.

Panel münazarasında söz alan konuşmacılar, memleketimizin bünyesine uygun, demokratik haklara itibar eden etkili arabuluculuk ve uzlaştırma sisteminin yerleşmesi için gerekli şartları incelediler, işçi ve işveren kuruluşlarının yekdiğerine hususmet beslememesi gerektiğini ileri sürdüler.

İş uyuşmazlıklarının Türkiye'deki aksaklıkları üzerinde de önemle duran konuşmacılar, diğer ülkelerle mukayeseler yaptılar ve geniş açıklamalarda bulundular.

Türkiye'de bu sistemin yerleşmesinin çalışma hayatımızda büyük ferahlık yaratacağı ve toplu sözleşme düzeninin açıklığa kavuşacağı belirtildi.

Seminer çalışmalarına katılanlar, iş uyuşmazlıklarında uzlaştırma ve arabuluculuk müessesesinin tam olarak işleyebilmesi için mevzuatta değişiklik yapılması, arabulucu olarak görev görececek elemanların yetiştirilmesi işçi ve işveren kuruluşlarının eğitilmesi gereği üzerinde görüş birliğine vardılar.

Madenler

Etibank tesislerini özel teşebbüse devrediyor

**Maden Federasyonu
oynanmak istenen
«Oyunu» Kamuoyuna açıkladı**

Yeraltı kaynakları bakımından en zengin ülkelerden biri olmamıza rağmen, madenlerin işletilmesinde özel sektör ve yabancı sermaye tarafından kullanılan metod madenlerimizi her gün biraz daha sömürüyor, heba ediyor.

Bilinen bu gerçeğe rağmen, yeraltı kaynaklarımız milli bir servet olarak kabul edilerek işletilmek şöyle dursun, oynanmak istenen yeni oyunlarla sömürü artırılmak isteniyor.

YILLARDIR SÖYLENEN

Bu arada, geçtiğimiz ay içinde bir süredir devam eden gizli bir çalışma açığa çıkarıldı ve yeraltı servetlerine birtakım çevrelerin iyice göz diktiği görüldü. Etibank'a bağlı maden işletme, zenginleştirme ve izabe tesislerinin özel teşebbüse devredilmesi yolunda alınan kararın uygulanması için hazırlık yapılıyordu.

Etibank'ın değeri 4 milyar lirası bulan tesislerini «halka açık şirket» adı altında belli çevrelere devretme teşebbüsleri altında «tehlikeli bir oyuna» başlandı.

UYARMA

Yeraltı servetleri üzerinde titizlikle duran ve zaman zaman yayınladığı bildirilerle uyarıya bulunan Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu, Aralık ayı içinde yaptığı sendika başkan ve yöneticileri toplantısından sonra bir bildiri yayınladı ve «oynanmak is-

tenen oyunu» bütün çıplaklığı ile ortaya serdi.

Federasyon bildirisinde şöyle diyordu :

«Etibank'a ait bütün Maden İşletme, Zenginleştirme ve izabe tesislerinin «halka açık şirketler» haline getirilmesi için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Plân-lama teşkilâtı ve Etibank'ın çalışmaları yaptığı, Radyo ile Basında yayınlanan ve tekzip

oyunu, kamuoyundan gizlemek için kullanılan bir paravana-dan öteye geçmeyecektir. Çünkü, hisse senetleri, bugüne kadar birçok örneği gördüğü gibi, halkın değil sermaye çevrelerinin eline geçecektir. Bugün, bir afet halini alan pahalılık karşısında, günlük ihtiyaçlarını dahi karşılamıyacak durumda bulunan ve halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden, dar ve sabit gelir-

4 Milyar liralık tesislerin, 400 Milyon lira değerinde gösterilmesinin altında yatan gizli maksatlar dikkatlerden kaçmamaktadır.

4 YILDA 808 MİLYON LİRA KÂR...

Etibank'ın elinden alınmak istenen on tesisin 1965-1968 arasındaki 4 yılda sağladığı kâr toplamı 808 Milyon 425 bin 285 lira 44 kuruştur. Bu tesisler, yılda ortalama olarak 202 milyon 106 bin 321 lira 38 kuruş net kâr sağlamışlardır. Yılda 202 milyon kâr sağlayan tesisleri, «değeri 400 milyon liradır» diyerek satmak, halka yapılacak ihanetlerin en büyüğüdür.

Bu tesislerin kârlı durumda bulunduğu Etibank'ın 1968 yılı faaliyet raporunda yer alan şu cümleden de açıkça anlaşılmaktadır : «Bankamız sermayesinin tamamen ödendiği 1961 yılından itibaren, hazineye kâr ödemelerine başlamıştır» Etibank'ın 1961-1968 yılları arasında ödediği Kurumlar Vergisi ve Hazine kâr hissesi toplamı 912.674.476 lirayı bulmuştur. Sermayesini ödediği gibi, kâr sağlamaya da başlayan tesisler, Devletin yapmakla görevli olduğu hizmetleri karşılayacak gelir kaynaklarıdır. Bu gelir kaynaklarının, belirli bir çevreye kazanç sağlamak için elden çıkarılması halinde, bütçenin gelir faslı, daha da ağırlaştırılacak, vergilerle fakir halkın sırtından karşılanmaya çalışılacaktır. Bir yandan Devletin elindeki kâr sağlayan müesseseleri belirli çevrelere devredip, Devleti kazanç kaynaklarından yoksun bırakmak, öbür yanda vasıtalı vergilerle olsun, vasıtasız vergilerle olsun, bütçenin bütün yükünü dar ve sabit gelirliilere, işçiye, köylüye, memura yüklemek... Bu en başta, sosyal adalet anlayışına ihanet, dolayısıyla, sosyal adalet ilkelerini benimseyen Anayasamızı inkâr demek olacaktır.

BİR MADEN GALERİSİ

«Halka açık» değil «sermayeye açık» tesis mi?...

edilmeyen haberlerden anlaşılmaktadır.

Devletin en büyük gelir kaynaklarından birini teşkil eden bu tesisler, «halka açık şirketler» adı altında bazı kişilere devredilmek istenmektedir. Devletin sahip olduğu yeraltı servetlerinden bazılarının, özel teşebbüs ve yabancı sermaye tarafından işletilmesi sonucu büyük zararlara uğratıldığımız yetmiyormuş gibi bir de büyük kârlar sağlayan tesislerin satışı ile devletin, dolayısıyla halkın malı olan zenginlikler de belli bir çevrenin eline geçmişi olacaktır.

HALKA DEĞİL SERMAYE ÇEVRELERİNE AÇIK

Bu tesislerin «halka açık şirketler» haline getirileceği iddiası ise, oynanmak istenen

li kitlelerin hisse senedi alabilmesine imkân olmadığı ortadadır.

Bu gerçeğe rağmen, Etibank tesislerinin «halka açık şirketlere» devredilmesi isteği belirli kişi ve çevreleri, gerçekte halkın malı olan servetlerle daha da zengin edilmek içindir.

400 MİLYON DEĞİL, 4 MİLYAR...

Etibank'ın devretmeyi düşündüğü ve sayısının «on'u bulduğu» değerlerinin ise «400 milyon lira dolaylarında» olduğu söylenen tesisler, Etibank'ın elindeki maden işletme, zenginleştirme ve izabe tesislerinin tamamıdır ve bunların gerçek karşılığı 4 MİLYAR liradan fazladır.

ETİBANK'A BAĞLI MADEN İŞLETMELERİNİN 4 YILLIK BİLANÇOLARI
(x)

İŞLETMELERİN İSİMLERİ	1965		1966		1967		1968	
	Kâr Tl.	Zarar Tl.	Kâr Tl.	Zarar Tl.	Kâr Tl.	Zarar Tl.	Kâr Tl.	Zarar Tl.
1- Ergani Bakır	158.892.471,56	-	171.490.607,03	-	76.577.532,-	-	71.267.321,47	-
2- Murgul Bakır	43.624.592,98	-	52.711.235,68	-	63.832.983,-	-	39.390.494,40	-
3- Şark Kromları (xx)	-	6.880.323,13	-	18.944.342,35	-	1.572.628,-	-	573.188,12
4- Küre Bakırlı Pirit	17.666.465,-	-	25.512.260,47	-	17.385.459,-	-	27.530.471,28	-
5- Keçiözümlü Kükürt	3.314.325,20	-	2.312.305,21	-	3.353.855,-	-	2.413.970,19	-
6- Üçköprü Krom	-	312.158,19	2.926.704,73	-	1.680.117,-	-	157.184,98	-
7- Emet Kulemanit	2.986.291,62	-	2.371.780,92	-	534.175,-	-	1.233.141,04	-
8- Keban Simli Kurşun	3.637.096,48	-	2.948.945,82	-	3.846.021,-	-	235.662,46	-
9- Halıköy Civa	1.983.836,79	-	2.917.289,29	-	7.678.157,-	-	4.095.197,67	-
YEKÜN.....	232.105.079,57	7.192.448,32	263.391.129,16	18.944.342,35	175.088.293,-	1.572.628,-	166.323.424,49	573.188,12
NET KÂR....	224.912.591,25	-	244.246.786,81	-	173.515.671,-	-	165.750.236,37	-
DÖRT YILLIK KÂRI :	808.425.285,44 TL.							

(x) - Sızma Civa İşletmeleri, Özel teşebbüsten yeni devralındığı ve henüz yatırım safhasında olduğu için bu listeye alınmamıştır. Ancak, Bu işletme de 1969 yılında kar sağlanmıştır.

(xx) - Şark Kromları İşletmesinin üretimini yurt dışına ve döviz karşılığı satılmaktadır. Devletin, döviz gelirlerine ödediği primin Şark Kromları İşletmesine de ödemesi halinde, bilançoda görülen zarar, karı düşülecektir. Aslında Şark Kromları İşletmesi de kar eden bir kuruluştur.

NOT : Üçköprü Krom İşletmesi 1965 yılındaki zararı kapatıktan sonra, 1966 yılında 2.926.704,73 lira kar elde etmiştir.

MADEN FEDERASYONUNUN AÇIKLAMASI

Rakamlar konuşuyor

MADEN İŞÇİSİ BUNA MÜSAADE ETMEYECEK

Maden işçileri, bir ekmek parası uğruna, hayatlarını tehlikeye atarak, girdikleri yerin altından çıkardıkları servetin devlete dolayısıyla Türk halkına kazanç sağladığını düşünerek, bütün fedakarlıklara katlanmaktadırlar. Ama, maden işçisi, hayatı pahasına çıkardığı servetin, belli çevreleri daha da zenginleştirmek için kullanılmasına müsaade etmeyecektir.

Etibank'a ait maden işyerlerinde çalışmakta olan işçileri temsil eden on bir sendika ile Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu'nun başkanı ve yöneticileri, Ankara'da yaptıkları ortak toplantıda bu gerçekler üzerinde tam bir görüş birliğine varmışlar ve Etibank'ın elindeki tesislerin devrine engel olmak için teşebbüse geçilmesini kararlaştırmışlardır. Uyarma niteliğinde olan bu ilk teşebbüslerin olumlu sonuç vermemesi halinde, yüz bin'e yakın maden işçisini temsil eden bu kuruluşlar, işçinin ve halkımızın haklarını çiğnetmemek için, ge-

rekli her hareketi yapacaklardır. Anayasa'nın ruhuna aykırı, ulusal çıkarlarımıza zarar verecek davranışları önlemek için akla gelebilecek her türlü mücadeleyi en şiddetli şekilde yapmak, Türk maden işçisinin en tabii hakkıdır.»

ANAYASAYA RAĞMEN

Anayasamızın «devlet malı olduğunu» açıkça belirttiği yeraltı kaynaklarımızın özel teşebbüse devri bir bakıma, madenleri çıkarları uğruna sömüren, kanunları tanımayan, ölüm tehlikesi altında çalıştırdığı işçilerin haklarını vermekten kaçınan bir grubun yeni bir çıkar mücadelesi örneğidir.

NEDEN ÖZEL TEŞEBBÜS?

Devri düşünülen on kadar maden tesisi bugüne kadar zarar mı etmiştir ki, Etibank bunları elinden çıkarmayı düşünüyor? Dört yıl içinde 800 milyon lira kâr eden bu tesisler özel teşebbüse verildiği takdirde ne gibi bir yarar sağlanacaktır?

Bu soruların cevabını vermek bir hayli güç.

TESİSLERİN DURUMU

Şimdi Etibank tarafından özel teşebbüse devredilmek istenen bu

tesislerin dört yıllık durumlarına bakalım. Vereceğimiz rakamlar, Etibank'ın 1968 yılı faaliyet raporundan aynen alınmadır.

Ergani, Murgul, Şark Kromları, Küre Bakırlı Pirit, Keçiözümlü Kükürt, Üçköprü Krom, Emet Kulemanit, Keban Simli Kurşun ve Halıköy Civa işletmelerinin 1965 yılı net kârı 224 milyon 912 bin 591 lira 25 kuruş. 1966 net kârı 244.246.786.81 lira, 1967 yılı net kârı 173.515.671 lira ve 1968 yılı net kârı ise 165.750.236.37 lira. Toplam olarak dört yılda elde edilen net kâr 808 milyon, 425 bin, 285 lira 44 kuruş.

Bu açık rakamlar karşısında tesislerin «halka açık şirketler» adı altında özel teşebbüse devri, Maden Federasyonu bildirisinde de söylenildiği gibi «halka açık şirketler» haline getirilme değil, sermaye çevrelerine açık olan gayretinden başka bir şey olmasa gerek.

Yıllardır madenlerin devlet

MADENCİLER

Parayı böyle kazanıyorlar

eliyle işletilmesi tezini bir Anayasa gereği olarak savunan Maden Federasyonu, elbette bunun da mücadelesini yapabilecek güçtedir.

Tarım İş Kanunu Tasarısı hazırlandı

Milyonlarca işçi yıllardır beklediği tasarıya büyük ümit bağladı...

ARALIK ayının son günlerine yaklaştığımız sıralarda gazetelerde çıkan bir haber, milyonlarca insana yeni bir ümit veriyordu... Haber, Tarım İş Kanunu Tasarısının hazırlanarak Bakanlar Kurulu'na gönderilmesi idi.

Yıllardır çıkması, bırakın çıkması, hazırlıklarına girişilmesi bile bir hayal olan Tarım İş Kanunu demek ki, gerçekleşecek ve 9 milyon her türlü güvenlik kuralından yoksun işçi, yarınına daha emin bakacak...

Bütün bu iyi niyetli düşüncelerin ardında yatan yine de büyük bir huzursuzluk var; tasarı acaba milyonlarca işçinin yıllardır çektiği ızdırabı giderebilecek şekilde hazırlandı mı, uygulama alanı bulabilecek mi?...

Bu sorunun cevabını bulmak oldukça güç.

Bir tabir vardır tarım işçisi için: «Tarım işçisi, güneşin doğuşu ile batışı arasında çalışır» Bu yıllardan beri böyle gelmiştir ve böyle devam etmektedir. Onlar gibi işçi olan, onlar gibi nasırlı elleriyle ekmek parası kazanan işçiler henüz yataklarında uyurlarken, tarım işçisi tarlasının başındadır. Onlar gibi işçi olan, onlar gibi nasırlı elleriyle ekmek parası kazanan işçiler sofralarının başında iken, tarım işçisi hala tarlasının başındadır. Yani bir gece-gündüzün tam yarısı... Peki, tasarı bu konuda neler getirdi?

Söylenecek tek kelime bir «hiç»

TARIM İŞ KANUNU

Türk-İş Yedinci Kongresine sunulan İcra Kurulu raporunda Tarım İş Kanunu konusunda şu satırlar yer almaktaydı:

«Türk İşçi Hareketini, bunun da üstünde bütün toplumu muzu yakından ilgilendiren ve uzun bir süredir meşgul eden konulardan biri de tarım işçilerinin sorunlarıdır. Ekonomisi tarıma dayanan az gelişmiş ülkemizde 15 milyona yaklaşan çalışan nüfustan 12 milyona yakını bu sektörde bulunmaktadır. Bu sektörde çalışanların sorunlarının halli her şeyden önce, Tarım İş Kanununun çıkmasına bağlıdır. Bu sektörde çalışan işçilerimiz her türlü kanun haklardan, sosyal güvenlikten yoksun, kelimenin tam anlamıyla perişan durumdadırlar. Türk-İş, kuruluşundan bu yana, devamlı olarak, bu sektörde çalışan işçilerimizin dert ve problemleriyle ilgilenmiş olmasına rağmen, sorunların halinde başarılı olamamıştır. Çünkü, her Genel Kurula getirdiğimiz çalışmaların sonucu henüz alınıp, Tarım İş Kanunu tasarısı Meclise intikal edebilecek hale getirilememiştir. Gelmiş geçmiş hükümetlerde olduğu gibi, bugünkü hükümet üyelerinin de tarım işçisinin problemlerini halletmek için ellerinden gelen gayreti gösterdiklerini ifade etmelerine rağmen kayda değer hiç bir gelişme görülmemektedir.»

TÜRK-İŞ'İN GÖRÜŞÜ

12 Milyon İşçi İçin...

tir.

ÜÇ KATEGORİ

Tasarıda tarım işçileri, sürekli mevsimlik ve geçici olarak üç kategoriye ayrılmış. Sürekli işçi, yani güneşin batışından doğuşuna kadar çalışmasını bir «kader» olarak kabul eden tarım işçisi, bu tasarıya göre yine günde 10 saat, haftada 60 saat çalışacak. O halde değişen ne?... Sadece kağıtta kalmaya mahkum ve uygulama alanı bulması, bizim ülkemizin şartları bakımından imkansız olan bir kaç madde mi?... Mesela, işçilere yemek verilmiş

şartlarının kontrolü, kalori ihtiyacının karşılanıp karşılanamayacağı gibi maddeler mi?

Yanında iki baş soğanı ile ekmeğinden başka yiyecek bir şeyi olmayan tarım işçisinin kalori ihtiyacı nasıl kontrol edilecek, bunu anlamak gerçekten güç...

AĞA YİNE AĞA

Bizde tarım işçisi, ağanın yanında ırgat gibi çalışan kimsedir. Ağa, ne derse o olur bizim ülkemizde. Bırakın çalışma saatlerini, yarın çalışabileceğinden dahi emin olmayan bir düzenin içindedir tarım işçisi. Güneşin altında, çamurun içinde, torbasında kurumuş dünden kalma iki lokma kuru ekmeği ile kilometrelerce uzakta bekleyen çoluk çocuğuna sadece para gönderebilmenin düşüncesi içindedir. Bunun için on saat da çalışır, daha da fazla. Ağaya çalışan insan lazımdır, bunu düşünür tarım işçisi. Bu düşünce girmiştir içine... Bütün bu acı gerçekleri kabul etmeliyiz. Ve bunları kabul ederek bir çözüm yolu bulabiliyor, uygulamayı başarabiliyorsak, tamamdır herşey...

Üç kategoriden bahsetmiştik. Diğerleri de, mevsimlik ve geçici işçiler. Bu kategoriye girenler ise günde 12 saat çalışacaklar. Tasarı bu konuda aynen şöyle diyor:

«İklim, mevsim, örf adet ve işinin niteliği gözönünde tutularak günlük çalışma sürelerinin aşılmasına Kurullarınca Tarım Çalışma Kurulları izin verilebilir. Bu şekilde her bir fazla saat çalışma için işye ödenecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına miktarının yüzde 25 yükseltilmesi suretiyle hesaplanır.»

Asgari ücretin devlet müesseselerinde dahi uygulanmadığı bir ülkede, Tarım Çalışma Kurullarının düzenleyeceği çalışma şartları ağa tarafından kabul edilecek!... Fazla mesailer verdirilecek, ücretler haftada bir ödettirilecek!... Tarım işçisi, daha köyünde iken, tarlanın başına gelmemişken ağasına borçludur. Böylesine bir düzenin içinde olan tarım işçisi, ağasına direnecek midir?

İSPANYADA İŞÇİLERİN DİRENİŞİ

Bütün ülkeyi saran grev hareketinin başlangıcı

İspanya ve İtalyada grevler

Yılın son günlerinde İspanya'yı, özellikle Asturia ve Cadix bölgelerini, olağanüstü bir sosyal huzurluluk sardı. Her yıl sonunda, süresi biten toplu iş sözleşmelerinin yenilenmesi gerektiğinden, bu huzursuzluğun baş göstermesi gözlemciler tarafından zaten beklenmekteydi. Ücretlerin dondurulmuş olması, yeni sözleşmeler üzerinde anlaşmaya varılmasını güçleştiriyor. Gerçekten Hükümet yeni bir kararlar ücretlere yüzde 6.5 tan fazla zam yapılmasını yasakladı.

Asturia'da beş yıldır görülmemiş yaygınlıkta grevler yapılıyor. Bu bölge maden ocaklarında çalışan 35.000 işçiden 20.000'i grev halinde. Buradaki en önemli maden işletmesi olan «Hunos»da çalışmalar tamamen durdu. Zira bu işletmeye bağlı işçilerden greve katılanların oranı yüzde 70.

TARIM İŞÇİLERİ

Cadix'te ise 10.000 tarım işçisi grevde. Gözlemciler tarım sektöründe bu kadar çok sayıda işçinin katıldığı bir greve ilk defa tanık olduklarını belirtiyorlar. Tarım işçileri günlük ücretlerinin 102 Peseta'dan 300 Peseta'ya çıkarılmasını istemekteler.

Aynı bölgede 5.000 inşaat işçisi de tarım işçilerini desteklemek için üç günlük bir grev yaptılar. Yine Cadix'te deniz inşaat tezgahlarındaki 2.600 işçi ücretlerine zam isteyerek greve gittiler.

Kanarya adalarında 500 nakliye işçisi Aralık ayı maaşlarını ve Noel ikramiyesini almadıkları için grevdeler.

Madrid'de Philips müessesesinde çalışan 6.000 kişi bir kaçıgünden beri «vahşi grev» yapıyorlar. Kanunsuz olduğu için «vahşi» adı verilen bu grevde, işçiler her gün birkaç saat, habersiz olarak işi durduruyorlar.

İTALYA'DA

TAŞIT İŞÇİLERİ GREVİ

İtalyan otobüs şoförlerinin aniden başlattıkları grev, Noel ortasında bütün İtalya'da hayatın felce uğramasına yol açtı.

Grevlere 87.000 taşıt işçisinin katıldığı bildiriliyor. Taşıt işçilerinin ve şoförlerin işlerini bulundukları yerde bırakmaları nedeniyle birçok şehirde trafik hemen tamamıyla tıkaandı ve özel araba sahipleri saatte ancak 100 metre kadar yol alabildiler. Ayrıca birçok yerde, otomobillerin hep birlikte klaksonlarını çalmaları yüzünden grev «sesli» bir nitelik kazandı.

Birçok kimse işlerine ve evlerine yürüyerek gitmek zorunda kaldı.

Ücretlerinin arttırılmasını ve daha iyi çalışma şartları isteyen şoförler, arada yeniden iş başı yaptılar, fakat kısa bir süre sonra aniden işlerini bıraktılar.

EĞİTİM YILINI BU ŞEKİL SEMBOLİZE EDİYOR

